

Terrorismirikoksia koskevien rikoslain säännösten tarkastelu

Lausuntotiivistelmä

*oikeusministeriö
justitieministeriet*

Terrorismirikoksia koskevien rikoslain säännösten tarkastelu

Lausuntotiivistelmä

14.8.2013

Julkaisun nimi Terrorismirikoksia koskevien rikoslain säännösten tarkastelu
Lausuntotiivistelmä

Tekijä Anna Silventoinen

Oikeusministeriön julkaisu 38/2013
Mietintöjä ja lausuntoja

OSKARI numero OM 8/41/2012 **HARE numero** OM025:00/2012

ISSN-L 1798-7105
ISSN (PDF) 1798-7105
ISBN (PDF) 978-952-259-319-1

URN URN:ISBN:978-952-259-319-1
Pysyvä osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-319-1>

**Asia- ja avain-
sanat** terrorismirikos, koulutuksen ottaminen terrorismirikoksen tekemistä varten, terrorismin rahoittaminen, salaiset pakkokeinot, salaiset tiedonhankintakeinot

Tiivistelmä Oikeusministeriö asetti 31. päivänä toukokuuta 2012 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin tarkastella tarvetta säätää rangaistavaksi kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten ja muuttaa terrorismin rahoittamisesta koskevaa rikoslain (39/1889) 34 a luvun 5 §:ää sekä tarpeen ilmetessä valmistella lainsäädäntötydennykset ja -muutokset.

Työryhmän puheenjohtajana toimi lainsäädäntöneuvos Janne Kanerva oikeusministeriöstä. Työryhmän jäseninä toimivat lainsäädäntöneuvos Jussi Matikkala oikeusministeriöstä, poliisiylitarkastaja Keijo Suuripää sisäasiainministeriöstä, valti-onsyyttäjä Ritva Sahavirta Valtakunnansyyttäjänvirastosta, rikostarkastaja Laura Niemi keskusrikospoliisista, ylitarkastaja Jan Sjöblom suojelupoliisista, käräjätuomari Tarja Airakorpi Helsingin käräjäoikeudesta, asianajaja Maija Häyrynen Suomen Asianajajaliitosta ja professori Kimmo Nuotio Helsingin yliopistosta. Jussi Matikkala toimi myös työryhmän sihteerinä. Työryhmän toimikausi oli 1.6.–30.11.2012. Työryhmä kokoontui yhdeksän kertaa. Työryhmä kuuli asiantuntijoina tutkija Thomas Jokista suojelupoliisista, lainsäädäntösihteerinä Alekski Pursiaista ulkoasiainministeriöstä ja ylitarkastaja Mika Sutta suojelupoliisista.

Työryhmä antoi 5. päivänä joulukuuta 2012 mietinnön, jossa ehdotettiin rikoslakiin (39/1889) uutta terrorismirikoksen tekemistä varten otettavaa koulutusta koskevaa rangaistussäännöstä. Mietinnössä ehdotettiin myös terrorismin rahoittamisesta laajennettavaksi siten, että terrorismin rahoittamisesta tuomittaisiin se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan jotakin rikoslain 34 a luvun 1-4 c §:ssä tarkoitettua rikosta, taikka joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja 6 §:n 2 momentissa tarkoitettulle terroristiryhmälle tietoisena sen luonteesta terroristiryhmänä. Samalla ehdotettiin terrorismirikoksen tekemistä varten otettavaa koulutusta koskevaa täydennystä vuoden 2014 alussa voimaan tuleviin uuteen pakkokeinolakiin (806/2011) ja uuteen poliisilakiin (872/2011).

14.8.2013

Publikationens titel	Granskning av strafflagens bestämmelser om terroristbrott Remissammandrag		
Författare	Anna Silventoinen		
Justitieministeriets publikation	38/2013 Betänkanden och utlåtanden		
OSKARI nummer	OM 8/41/2012	HARE nummer	OM025:00/2012
ISSN-L	1798-7105		
ISSN (PDF)	1798-7105		
ISBN (PDF)	978-952-259-319-1		
URN	URN:ISBN:978-952-259-319-1		
Permanent adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-319-1		
Ämnes- och nyckelord	terroristbrott, mottagande av utbildning för ett terroristbrott, finansiering av terrorism, hemliga tvångsmedel, hemliga metoder för inhämtande av information		
Referat	<p>Den 31 maj 2012 tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp med uppdrag att granska behovet av att kriminalisera mottagande av utbildning för ett terroristbrott och ändra strafflagens (39/1889) 34 a kap. 5 §, som gäller finansiering av terrorism, samt att bereda kompletteringar och ändringar i lagstiftningen, om det visar sig finnas behov av det.</p> <p>Ordförande i arbetsgruppen var lagstiftningsrådet Janne Kanerva från justitieministeriet. Medlemmar var lagstiftningsrådet Jussi Matikkala från justitieministeriet, polisöverinspektör Keijo Suuripää från inrikesministeriet, statsåklagare Ritva Sahavirta från Riksåklagarämbetet, kriminalinspektör Laura Niemi från centralkriminalpolisen, överinspektör Jan Sjöblom från skyddspolisen, tingsdomare Tarja Airakorpi från Helsingfors tingsrätt, advokat Maija Häyrinen från Finlands Advokatförbund och professor Kimmo Nuotio från Helsingfors universitet. Jussi Matikkala var också sekreterare i arbetsgruppen. Arbetsgruppens mandattid var 1.6–30.11.2012. Arbetsgruppen sammanträdde nio gånger. Arbetsgruppen hörde som sakkunniga forskaren Thomas Jokinen från skyddspolisen, lagstiftningssekreterare Aleksi Pursiainen från utrikesministeriet och överinspektör Mika Susi från skyddspolisen.</p> <p>Den 5 december 2012 överlämnade arbetsgruppen ett betänkande, där man föreslog en ny straffbestämmelse om mottagande av utbildning för ett terroristbrott i strafflagen (39/1889). I betänkandet föreslogs det också att brottet finansiering av terrorism utvidgas så att för detta brott döms den som direkt eller indirekt tillhandahåller eller samlar in tillgångar för att finansiera eller med vetskap om att de ska användas till att finansiera brott som avses i 34 a kap. 1–4 c § i strafflagen eller direkt eller indirekt tillhandahåller eller samlar in tillgångar till en terroristgrupp som avses i 6 § 2 mom. med vetskap om dess karaktär av terroristgrupp. Samtidigt föreslogs det en komplettering som gäller mottagande av utbildning för ett terroristbrott i den nya tvångsmedelslagen (806/2011) och den nya polislagen (872/2011), vilka träder i kraft vid ingången av 2014.</p>		

SISÄLLYS

1	Yleistä	8
1.1	Työryhmän ehdotukset	8
1.2	Lausuntopyyntö	9
2	Palautteen yleisluonnehdinta	11
3	Yksityiskohtainen palaute	19
3.1	Koulutuksen ottaminen terrorismirikoksen tekemistä varten (ehdotuksessa RL 34 a luvun 4 b §)	19
3.1.1	Säännöksen tarpeellisuus	19
3.1.2	Rikosnimike, säännöksen lakisystemaattinen paikka ja rangaistusasteikko	21
3.1.3	Rangaistussäännöksen sitominen koulutuksen antamista terrorismirikoksen tekemistä varten koskevaan RL 34 a luvun 4 a §:ään	21
3.1.4	Muut tunnusmerkistökijät	23
3.1.5	Konkurrenssi	25
3.2	RL 34 a luvun 2–4 c §:n mukaisten rikosten rahoittaminen	26
3.3	Terroristiryhmän rahoittaminen (RL 34 a luvun 5.2 §)	27
3.4	Salaiset tiedonhankintakeinot ja pakkokeinot	34
3.5	Muita lausunnoissa esille nousseita asioita	36
3.6	Lausunnoissa ehdotetut uudenlaiset muotoilut	37

1 Yleistä

1.1 Työryhmän ehdotukset

Oikeusministeriö asetti 31. päivänä toukokuuta 2012 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin tarkastella tarvetta säätää rangaistavaksi kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten ja muuttaa terrorismin rahoittamista koskevaa rikoslain (39/1889) 34 a luvun 5 §:ää sekä tarpeen ilmetessä valmistella lainsäädäntötäydennykset ja -muutokset.

Työryhmän puheenjohtajana toimi lainsäädäntöneuvos Janne Kanerva oikeusministeriöstä. Työryhmän jäseninä toimivat lainsäädäntöneuvos Jussi Matikkala oikeusministeriöstä, poliisiylitarkastaja Keijo Suuripää sisäasiainministeriöstä, valtiosyyttäjä Ritva Sahavirta Valtakunnansyyttäjänvirastosta, rikostarkastaja Laura Niemi keskusrikospoliisista, ylitarkastaja Jan Sjöblom suojelupoliisista, käräjätuomari Tarja Airakorpi Helsingin käräjäoikeudesta, asianajaja Maija Häyrinen Suomen Asianajajaliitosta ja professori Kimmo Nuotio Helsingin yliopistosta. Jussi Matikkala toimi myös työryhmän sihteerinä.

Työryhmän toimikausi oli 1.6.–30.11.2012. Työryhmä kokoontui yhdeksän kertaa. Työryhmä kuuli asiantuntijoina tutkija Thomas Jokista suojelupoliisista, lainsäädäntösihtööri Aleksi Pursiaista ulkoasiainministeriöstä ja ylitarkastaja Mika Sutta suojelupoliisista.

Työryhmä antoi 5. päivänä joulukuuta 2012 mietinnön, jossa ehdotettiin uutta terrorismirikoksen tekemistä varten otettavaa koulutusta koskevaa säännöstä sekä muutoksia terrorismin rahoittamista koskeviin rikoslain säännöksiin ja vuoden 2014 alussa voimaan tuleviin uuteen pakkokeinolakiin ja uuteen poliisilakiin.

Mietinnössä ehdotettiin uutta rangaistussäännöstä, jossa kriminalisoitaisiin koulutuksen ottaminen terrorismirikoksen tekemistä varten. Ehdotettu uusi rikoslain 34 a luvun 4 b § kuuluisi seuraavasti:

Koulutuksen ottaminen terrorismirikoksen tekemistä varten

Joka tehdäkseen 1 §:n 1 momentin 2–7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetun rikoksen ottaa 4 a §:ssä tarkoitettua koulutusta räjähteiden, ampuma-aseiden tai muiden aseiden taikka myrkyllisten tai haitallisten aineiden valmistuksessa tai käytössä taikka muulla vastaavalla tavalla, on tuomittava, jollei teko ole 1 tai 2 §:n mukaan rangaistava taikka siitä säädetä muualla laissa yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, *koulutuksen ottamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Voimassa olevan rikoslain 34 a luvun 5 §:n 2 momentin mukaan terrorismin rahoittamisesta tuomitaan se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan 1 §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Työryhmä ehdotti rangaistavuuden laajentamista siten, että rikoslain 34 a luvun muidenkin rikosten rahoittaminen olisi rangaistavaa. Lisäksi työryhmä ehdotti, että terrorismin rahoittamisena pidettäisiin toimintaa, jossa suoraan tai välillisesti annetaan tai kerätään varoja terroristiryhmälle tietoisena sen luonteesta terroristiryhmänä. Työryhmän vähemmistö ei kannattanut viimeksi mainittua muutosta. Mietinnössä ehdotettujen muutosten jälkeen rikoslain 34 a luvun 5 §:n 2 momentti kuuluisi seuraavasti:

Terrorismin rahoittamisesta tuomitaan myös se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan jotakin 1–4 c §:ssä tarkoitettua rikosta, taikka joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja 6 §:n 2 momentissa tarkoitettulle terroristiryhmälle tietoisena sen luonteesta terroristiryhmänä.

Lisäksi työryhmä ehdotti vuoden 2014 alussa voimaan tulevia uutta pakkokeinolakia ja uutta poliisilakia täydennettäväksi niin, että salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää myös selvitetäessä, paljastettaessa ja estettäessä terrorismirikoksen tekemistä varten otettavaa koulutusta. Koulutuksen ottaminen lisittäisiin uudeksi perusterikokseksi seuraaviin uuden pakkokeinolain 10 luvun pykäliin: 3 § Telekuuntelu ja sen edellytykset, 6 § Televalvonta ja sen edellytykset, 14 § Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset, 16 § Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset ja 17 § Asuntokuuntelu ja sen edellytykset. Koulutuksen ottaminen lisittäisiin perusterikokseksi myös seuraaviin uuden poliisilain 5 luvun pykäliin: 3 § Salainen tiedonhankinta rikoksen paljastamiseksi, 5 § Telekuuntelu ja sen edellytykset, 8 § Televalvonta ja sen edellytykset, 15 § Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset ja 17 § Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset.

1.2 Lausuntopyyntö

Oikeusministeriö pyysi 14. päivänä tammikuuta 2013 päivätyllä lausuntopyynnöllä 37 viranomaiselta, organisaatiolta ja asiantuntijalta kirjallisen lausunnon työryhmän mietinnöstä. Lausunnoille varattu aika päättyi 8. päivänä maaliskuuta 2013. Lausuntoja saapui 24 kappaletta. Lausuntoa pyydettiin seuraavilta tahoilta (lausunnon antaneet merkitty rastilla):

Lausunnon antaja	Lausunnon antaneet merkitty rastilla
Valtioneuvoston kanslia	
Liikenne- ja viestintäministeriö	X
Opetus- ja kulttuuriministeriö	X
Puolustusministeriö	X
Sisäasiainministeriö	X
Ulkoasiainministeriö	X
Valtiovarainministeriö	X
Eduskunnan oikeusasiamies	X
Valtioneuvoston oikeuskansleri	X
Valtakunnansyyttäjänvirasto	
Poliisihallitus	X
Keskusrikospoliisi	X
Rajavartiolaituksen esikunta	
Pääesikunta	
Tullihallitus	X
Maahanmuuttovirasto	X
Vähemmistövaltuutetun toimisto	X
Tietosuojavaltuutetun toimisto	
Suojelupoliisi	X
Helsingin hovioikeus	X
Itä-Suomen hovioikeus	X
Helsingin käräjäoikeus	X
Oulun käräjäoikeus	
Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto	X
Länsi-Uudenmaan syyttäjänvirasto	
Suomen tuomariliitto ry	X
Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry	X
Suomen Asianajajaliitto	X
Suomen Lakimiesliitto ry	X
Julkiset Oikeusavustajat ry	X
Suomen Syyttäjäyhdistys ry	
Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry	
Viestinnän Keskusliitto Ry	
Amnesty International - Suomen osasto ry	
Ihmisoikeusliitto ry	
Professori Raimo Lahti	
Professori Kaarlo Tuori	
Professori Pekka Viljanen	X

2 Palautteen yleisluonnehdinta

Keskusrikospoliisi, Poliisihallitus, puolustusministeriö, sisäasiainministeriö, Suojelupoliisi, Tulli ja valtiovarainministeriö kannattavat työryhmän muutosehdotuksia sellaisenaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on ilmoittanut, että sillä ei ole asiassa lausuttavaa.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies pitää rikoslain 34 a luvun muuttamisen osalta työryhmän vähemmistöön jääneessä mielipiteessä esitettyjä näkökohtia hyvin perusteltuina ja ilmoittaa voivansa pitkälti yhtyä niihin. Lisäksi hän kiinnittää yleisesti huomiota siihen, että rikoksen tunnusmerkistön tarkkarajaisuuteen liittyvät ongelmat ”kertautuvat” pakkokeinoja käytettäessä. Apulaisoikeusasiamies ei pidä hyvänä sitä, että telekuuntelun, asuntokuuntelun ja peitetoiminnan piiriin otetaan rikoksia, joiden rangaistusasteikko on sakko. Vähintäänkin tulevan hallituksen esityksen perusteluissa tulisi vahvasti tuoda esiin, että epäillyn rikoksen tulee olla lajissaan niin vakava, että edellä mainittujen keinojen käyttöä voidaan pitää puolustettavana.

Helsingin hovioikeus kiinnittää huomiota laillisuusperiaatteeseen ja pitää välttämättömänä, että ehdotetun RL 34 a luvun 4 b §:ää täsmennetään. Hovioikeuden näkemyksen mukaan kyseisen pykälän viittaus 4 a §:ssä tarkoitettuun koulutukseen on mahdollista ymmärtää säännöksen perusteluista ilmenevän tarkoituksen vastaisesti siten, että sillä ilmauksen sanamuodon mukaisesti viitataan vain 4 a §:ssä mainittuihin erilaisiin koulutuksen muotoihin, eikä säädetä rangaistavuuden edellytykseksi sitä, että tämänkaltaista koulutusta tulee ottaa 4 a §:ssä tarkoitettuna rikoksen tekijältä.

Hovioikeus pitää ongelmallisena ehdotusta siitä, että terrorismin rahoittamisesta tuomittaisiin myös se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja RL 34 a luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettulle terroristiryhmälle tietoisena sen luonteesta terroristiryhmänä. Hovioikeus viittaa näyttöongelmiin ja huomauttaa hankaluuksista tuomioistuinratkaisussa erityisesti silloin, jos rahoituksen kohteena on vieraassa valtiossa toimiva organisaatio. Sekä varojen saajan luonnehtiminen terroristiryhmäksi että tekijän tietoisuus ryhmän luonteesta ovat seikkoja, joihin liittyy väistämättä erittäin vaikeita näyttökysymyksiä. Lisäksi hovioikeus yhtyy työryhmän mietintöön liittyvässä eriävässä mielipiteessä esitettyihin näkökohtiin.

Helsingin kärjäoikeus pitää hyvänä ajatusta siitä, että koulutuksen ottaminen terrorismirikoksen tekemistä varten liitettäisiin niin sanotusti peilikuvana terrorismirikosta varten annettavaa koulutusta koskevaan rangaistussäännökseen. Kärjäoikeus kiinnittää huomiota tunnusmerkistön soveltamisen rajanveto-ongelmiin silloin kun koulutusta hankitaan internetin välityksellä. Lisäksi kärjäoikeus kysyy, katsotaanko muunlainen kuin räjähteisiin, aseisiin taikka myrkyllisiin ja haitallisiin aineisiin liittyvä koulutus sisältyväksi ehdotetun RL 34 a luvun 4 b §:n soveltamisalaan.

Helsingin käräjäoikeus katsoo, että RL 34 a luvun 5 §:n 2 momenttia ei tulisi laajentaa siten, että kriminalisoidaan myös 6 §:n 2 momentissa tarkoitettun terroristiryhmän rahoittaminen. Käräjäoikeus huomauttaa, että henkilön tietoisuutta siitä, että varoilla rahoitetaan terrorismia, on äärettömän vaikea näyttää toteen. Käräjäoikeus katsoo, että ehdotettua terroristiryhmän rahoittamista koskevaa laajennusta ei olisi sellaisenaan pidettävä rikoslainsäädännön käytölle asetettavien yleisten edellytysten mukaisena. Muutoin käräjäoikeus katsoo, että ehdotetut muutokset ovat omiaan selkiyttämään RL 34 a luvun tulkintaa.

Itä-Suomen hovioikeus katsoo, että terrorismikoulutukseen osallistumisen kriminalisointi on perusteltua, vaikka sille ei sinänsä ole osoitettavissa painavaa yhteiskunnallista tarvetta. Hovioikeus huomauttaa, että koulutuksen ottamista koskeva rangaistussäännös ei sisällöllisesti vastaa koulutuksen antamista koskevaa tunnusmerkistöä. Rikoslain 34 a luvun 4 a §:ssä koulutuksen antamisen kriminalisointi on ulotettu saman luvun 1 §:ään kokonaisuudessaan, kun taas mietinnössä koulutuksen ottamisen kriminalisointi on rajattu koskemaan mainitun 1 §:n 1 momentin 2–7 kohdassa ja 2 momentissa tarkoitettuja rikoksia. Kuitenkin hovioikeus katsoo ehdotetun rajauksen olevan perusteltu, koska koulutuksen ottamisen tunnusmerkistö vastaa terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelua koskevaa rangaistussäännöstä. Hovioikeus myös mainitsee näyttöongelmat, kun otetaan huomioon koulutuksen ottamisrikoksen luonne valmistelutyypinä rikoksena sekä tunnusmerkistössä edellytetyn tekijän tarkoituksen näyttäminen.

Hovioikeus katsoo terrorismin rahoittamisen kriminalisoinnin laajentamisen 2–4 c §:ssä tarkoitettuihin rikoksiin olevan perusteltua, mutta se ei kannata ehdotusta RL 34 a luvun 5 §:n 2 momentin laajentamisesta siten, että siinä kriminalisoidaan myös luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettun terroristiryhmän rahoittaminen, sillä terroristiryhmien toiminnan rahoittaminen on jo säädetty rangaistavaksi useiden sekä olemassa olevien että ehdotettujen rangaistussäännösten nojalla.

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto toteaa, että koulutuksen ottamista koskeva peilikuvaavertaus on sinänsä osuva, mutta se ei sovellu muihin vastuun perustaviin seikkoihin kuin tekotapoihin. Kouluttautumisen vastuurakenteen tulisi koostua samoista ainesosista kuin mitä RL 34a:2:n tunnusmerkistön mukaisuuteen kuuluu. Syyttäjänvirasto suhtautuu torjuvasti vastuun liitännäisvaatimukseen vivahtaviin lisäedellytyksiin. Syyttäjänvirasto pitää ongelmallisena laillisuusperiaatteen täsmällisyysvaatimuksen kannalta ehdotuksen kohtaa, jonka mukaan koulutuksen ottamisesta rangaistaan myös sitä, joka ”muulla vastaavalla tavalla” kouluttautuu. Se ehdottaa kyseisen muotoilun korvaamista formuloinnilla ”muiden erityisten menetelmien tai tekniikoiden käytössä”.

Mietinnön koulutuksen ottamista koskevia ehdotuksia rangaistusasteikosta ja yrityksen kriminalisoimatta jättämisestä syyttäjänvirasto pitää oikeina. Se pitää perusteltuna erottaa terroristinen kouluttautuminen omaksi pykäläkseen. Syyttäjänvirasto katsoo, että pykälän lakisystemaattinen paikka on joko ehdotuksen ensimmäisen vaihtoehdon mukaisesti 4. tekotapakohtana osana RL 34 a luvun 2 §:ää tai – omaan tunnusmerkistöönsä sijoitettaessa – RL 34 a luvun 2 a §:ssä. Terminologisesti syyttäjänviraston mukaan koulutuksen ottamisen sijasta olisi luontevaa käyttää termiä kouluttautuminen. Syyttäjänviraston mukaan ottaen huomioon, että RL 34a:2:n mukainen valmistelutahallisuus rakentuu olosuhdetahallisuuden lisäksi kahden subjektiivisen tunnusmerkin – valmistelutar-

koitus ja terroristinen tarkoitus – varaan, tulisi myös kouluttautumisen kriminalisoinnin yhteydessä toteuttaa samankaltainen subjektiivinen enemmisyys. Luontevinta olisi ilmaista kouluttautumiselta edellytettävä terroristinen tarkoitus jo otsikossa ja valmistelutarcoitus tunnusmerkistökuvauksessa. Syyttäjänvirasto ehdottaa koulutuksen ottamista koskevan pykälän otsikoksi joko ”Terroristisessa tarkoituksessa kouluttautuminen” tai ”Terroristisessa tarkoituksessa otettava koulutus”.

Syyttäjänvirasto pitää mietinnön ehkä ongelmallisimpana kohtana ehdotusta sisällyttää kouluttautumisen kriminalisointiin samanlainen toissijaisuuslauseke kuin terroristisissa edistämisrikoksissa (RL 34 a luvun 4, 4 a ja 4 b §). Lainkonkurrensia koskevien periaatteiden mukaan on itsestään selvää, että kouluttautuminen on valmistelutekona toissijainen täytettyyn tekoon ja yritykseen nähden. Syyttäjänviraston on myös vaikea nähdä, miksi kouluttautuminen tulisi katsoa toissijaiseksi valmistelumuodoksi RL 34a:2:ssä säädettyihin psyykkisiin ja fyysisiin tekemuotoihin nähden.

Terrorismin rahoittamisen osalta Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto pitää ongelmattomana rangaistavuuden laajentamisen ulottamista RL 34a:2:n mukaiseen valmisteluun mukaan lukien säädettäväksi ehdotettu kouluttautuminen. Sen sijaan rahoittamisen rangaistavuuden ulottamiselle terroristiryhmän johtamiseen syyttäjänvirasto ei näe hyväksyttävää perustetta. Se rikollinen toiminta, jota RL 34a:3:n mukainen johtaminen voi koskea, on jo tällä hetkellä valmistelua lukuun ottamatta rahoittamiskriminalisoinnin piirissä. Ottamalla terroristinen valmistelu mukaan lukien kouluttautuminen rahoittamissäännöksen piiriin saavutetaan täydellinen rangaistavuuskate myös suhteessa RL 34a:3:ään. Syyttäjänvirasto katsoo, että ei ole nähtävissä estettä sille, että rahoittamisen rangaistavuuden piiriin otetaan RL 34 a luvun 4, 4 a ja 4 b:ssä tarkoitettuja rikoksia. Syyttäjänvirasto kehottaa kuitenkin tiedostamaan, että kriminalisoimalla RL 34 a luvun 4, 4 a ja 4 b §:ssä tarkoitettujen rikosten rahoittaminen luodaan uusi ketjuosallisuudelle rakentuva vastuu-konstruktio, joka on ongelmallinen oikeusturvan kannalta.

Syyttäjänvirasto yhtyy eriävään mielipiteeseen siitä, että rikoslain 34a:5.2:ää ei tule laajentaa siten, että siinä kriminalisoidaan myös terroristiryhmän rahoittaminen. Syyttäjänvirasto tuo esiin huomioita näyttövaikeuksista oikeustodellisuudessa. Se myös huomauttaa, että koska RL 34a:4:ssä on kyse nimenomaan terroristiryhmän puitteissa tehdystä edistämisrikoksesta, tämän rikoksen ottaminen RL 34a:5:n kohderikokseksi merkitsisi asiallisesti terroristiryhmän rahoittamisen kriminalisointia.

Julkiset oikeusavustajat ry muistuttaa, että terrorismitekosten kohdalla on olemassa korotettu riski siitä, että lainkohtia voidaan soveltaa väärin eli poliittisin perustein kriisitilanteissa. Ihmisoikeus- ja oikeusturvanäkökohdat ja laillisuusperiaate tulisi ottaa erityisesti huomioon. Yhdistys kyseenalaistaa tarpeen lisätä koulutukseen osallistumista koskeva rangaistussäännös rikoslakiin, koska sama toiminta voi muutoin tulla rangaistavaksi konkreettisten terrorismirikosten valmistelutekona. Yhdistys yhtyy eriävään mielipiteeseen, sillä toimintatapa on muutoinkin säädetty tai ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi. Yhdistys pitää myös ongelmallisena rangaistussäännöksen viittausta terroristiryhmän määritelmäsäännökseen RL34a:6:ssä, eikä katso säännöksen täyttävän laillisuusperiaatteen vaatimuksia. Lisäksi yhdistys huomauttaa laajemmista muutostarpeista RL 34 a lukuun siinä tapauksessa, että rahoituksen kriminalisoinnin alaa kasvatetaisiin ehdotetusta.

Keskusrikospoliisi kannattaa koulutuksen ottamisen kriminalisointia mietinnössä esitetyllä tavalla ja perusteella. Keskusrikospoliisi pitää erittäin tärkeänä terrorismin rahoitusta koskevan rikoslain 34 a luvun 5 §:n täydentämistä mietinnössä esitetyllä tavalla. Keskusrikospoliisi korostaa pitävänsä erittäin tärkeänä terrorismin rahoittamisen rangaistavuuden laajentamista niin, että se kattaa myös RL 34a:6.2:ssa määritellyn terroristiryhmän rahoittamisen. Keskusrikospoliisi huomauttaa, että FATF on kehottanut Suomea korjaamaan terroristiryhmän rahoituksen kriminalisoinnissa olevan aukon.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää viranomaisten tehokkaan toiminnan mahdollisuuden lisäksi huomiota perusoikeusnäkökohtiin ja katsoo, että salaisten pakkokeinojen käytön tulee aina olla sidottu yksittäistapauksessa johonkin rikostunnusmerkistöön. On myös tärkeää huolehtia siitä, että salaisten pakkokeinojen käytöstä päättäminen perustuu nykyisen kaltaisella tavalla riippumattoman tuomioistuimen harkintaan.

Maahanmuuttovirasto pitää esitystä toimialansa kannalta tärkeänä ja tarpeellisena. Maahanmuuttovirasto ilmoittaa, että kun nyt puheena olevia tekoja ei ole kriminalisoitu, Maahanmuuttoviraston kielteinen päätös oleskelulupa- tai kansalaisuushakemuksessa voi perustua tuomioon sijaan viranomaisen lausuntoon. Tekojen säätäminen rangaistaviksi rikoslaisissa saattaa siirtää Maahanmuuttoviraston päätösharkintaan liittyvän arvioinnin ja tekojen moitittavuuden arvottamisen painopistettä kyseisten tekojen osalta tuomioistuinratkaisuihin viranomaislausuntojen sijaan.

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry pitää koulutuksen ottamisen kriminalisointia mietinnössä esitetyllä tavalla ongelmallisena tunnusmerkistön avoimuuden ja laaja-alaisuuden takia. Demla ry kehottaa varmistamaan, että ehdotettu 34 a luvun 4 b § täyttää perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta täsmällisyydelle asetettavan vaatimuksen. Demla ry pitää kannatettavana terrorismin rahoittamisen rangaistavuuden alan laajentamista myös RL 34 a luvun 2–4 c §:ssä tarkoitettuihin rikoksiin, mutta katsoo, että rikoslain 34 a luvun 5 §:n 2 momenttia ei tule laajentaa siten, että siinä kriminalisoidaan myös luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun terroristiryhmän rahoittaminen. Demla ry kehottaa tutkimaan tarkemmin suhteellisuusperiaatetta pakkokeinolain ja poliisilain muutosten yhteydessä ja kiinnittämään huomioita syrjivien perusteiden välttämiseen lakimuutoksen perusteluissa.

Poliisihallitus kannattaa sitä, että koulutuksen ottaminen terrorismirikoksen tekemistä varten säädetään rangaistavaksi mietinnössä ehdotetulla tavalla. Poliisihallitus katsoo, että koulutuksen ottamisen sitominen koulutuksen antamiseen (ns. peilikuva-ajatus) on kannatettava ratkaisu. Poliisihallitus yhtyy työryhmän näkemykseen kouluttautumisrikoksen rangaistusasteikosta ja yrityksen kriminalisoimatta jättämisestä. Poliisihallitus yhtyy myös näkemykseen siitä, että kouluttautumisrikos tulisi lisätä niihin keinojen käyttöedellytyksiä koskeviin säännöksiin, joiden piiriin se ei kuulu enimmäisrangaistuksensa perusteella tai säännöksessä olevan, toista tiedonhankintakeinoa koskevan viittauksen perusteella.

Poliisihallitus kannattaa terrorismin rahoittamista koskevan rangaistussäännöksen muuttamista mietinnössä ehdotetulla tavalla. Poliisihallitus viittaa FATF:n vuonna 2012 hyväksymien uusien standardien mukaisiin velvoitteisiin, joiden mukaan valtioiden tulisi kriminalisoida terroristijärjestöjen ja yksittäisten terroristien rahoittaminen silloinkin,

kun yhteyttä yksittäiseen terroritekoon ei ole. Poliisihallituksen käsityksen mukaan yleisrahoittamisen kriminalisoiva säännös ei olisi merkittävästi päällekkäinen jo olemassa olevien tai säädettäväksi ehdotettujen rangaistussäännösten kanssa.

Professori Pekka Viljanen suhtautuu periaatteellisesti myönteisesti ehdotukseen kriminalisoida koulutuksen ottaminen terrorismirikoksen tekemistä varten. Hän kuitenkin korostaa ehdotettuun tunnusmerkistöön sisältyvää vaatimusta, että asianomainen toimii ”tehdäkseen [34 a luvun] 1 §:n 1 momentin 2–7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetun rikoksen”. Viljasen huomion kiinnittää rikostunnusmerkistöltä vaadittavan täsmällisyyden kannalta tarkemmin yksilöimätön tekotapa ”taikka muulla vastaavalla tavalla”. Koska on oletettavaa, että tietoverkkojen kautta tehdyt ja niihin kohdistuvat terroristiset teot tulevat yleistymään, olisi aiheellista mainita ao. tekotapa rikostunnusmerkistössä nimenomaisesti. Tämän täsmennyksen jälkeenkin Viljasen mukaan olisi tarpeen säilyttää säännöksessä ”muu vastaava tapa”. Kuitenkin Viljanen katsoo, että ”muun vastaavan tavan” ilmaisemisessa on kielellisessä suhteessa toivomisen varaa. Viljasen mukaan sitä, mitä oikeastaan on tarkoitettu, kuvaisi paremmin – ottaen huomioon myös edellä hänen tietotekniikasta sanomansa – esimerkiksi seuraavan tyyppinen muotoilu: ”Joka tehdäkseen - - - kohdassa - - - tarkoitetun rikoksen ottaa 4 a §:ssä tarkoitettua koulutusta räjähteiden - - - valmistuksessa tai käytössä, *tietotekniikassa taikka muun vastaavan erityisen taidon kehittämässä*”. Viljanen huomauttaa, että jos hänen esittämänsä kielellinen korjaus tehtäisiin, vastaavan tyyppinen muutos olisi tehtävä myös RL 34 a luvun 4 a §:ään.

Viljanen uskoo, että rajanvetovaikeuksia voi syntyä itseopiskelun ja koulutuksen ottamisen välillä. Jos kyse on RL 34a:4a:ssä tarkoitetun henkilön siinä mainitussa tarkoituksessa internetiin lataamaan tietoon perehtymisestä, missä vaiheessa se on vielä rangaistamatonta itseopiskelua ja missä vaiheessa se muuttuisi ehdotetussa rangaistussäännöksessä tarkoitetuksi koulutuksen ottamiseksi? Onko tarkoitettu, että internetiin ladattuun, kenen tahansa luettavissa olevaan aineistoon perehtyminen ei voisi olla nyt kriminalisoitavaksi ehdotettua koulutuksen ottamista, vaan että aineiston, johon asianomainen perehtyy, tulisi olla osoitettu nimetylle henkilölle tai henkilökoululle?

Viljanen kannattaa terrorismin rahoittamista koskevia ehdotuksia, mutta esittää joitakin täsmennyksiä. Hän kertoo, että nyt tarkasteltavana olevassa tapauksessa tahallisuuden olisi ulotuttava rahoitettavan ryhmän terroristiryhmä-ominaisuuteen, vaikka tietoisuusvaatimusta ei olisi nimenomaisesti kirjoitettu säännökseen. Hän kysyy, onko säännösehdotukseen kirjoitetulla tietoisuusvaatimuksella ryhmän luonteesta terroristiryhmänä tarkoitettu vaatia varmempaa tietoa asiasta kuin olosuhdetahallisuudessa yleensä. Viljanen katsoo, että RL 34a:5.2:n perusteluissa asiaan olisi otettava selvä kanta.

Terroristiryhmän rahoittamisen osalta Viljanen kannattaa mietinnön ehdotuksia, eikä allekirjoita mietintöön liitettyyn eriävään mielipiteeseen sisällytettyjä näkemyksiä. Hän huomauttaa, että nyt ehdotettu kriminalisointi näyttäisi kattavan kaikenlaisen varojen antamisen ja keräämisen terroristiryhmälle riippumatta siitä, millaiseen ryhmän toimintaan varat on tarkoitettu ja riippumatta siitä, millaiseen toimintaan ne tosiasiallisesti käytetään. Hän kysyy, onko sitä todella tarkoitettu, ja ehdottaa asian selvittämistä perusteluissa. Viljanen huomauttaa, että mietinnön perusteluissa on viitattu Suomea koskeviin

suositukseen kriminalisoida paitsi terroristiryhmän myös yksittäisen terroristin rahoittaminen. Mietinnön perusteluista ei ilmene, miksi yksittäisen terroristin rahoittaminen on jätetty kriminalisoimatta. RL 34a:5.2:n perusteluissa on todettu, että muutettu momentti myös mahdollistaisi terroristiryhmän tai yksittäisen henkilön rahoittamiseen puuttumisen nykyistä aikaisemmassa vaiheessa. Viljanen vaatii selventämistä perustelujen ja mahdollisesti myös lakitekstiehdotuksen osalta. Lisäksi Viljanen kehottaa selventämään perusteluissa varojen keräämisen suhdetta varojen antamiseen.

Sisäasiainministeriö suhtautuu mietinnön ehdotuksiin myönteisesti. Sisäasiainministeriö katsoo, että terrorismin rahoittamisen nykyisen sääntelyn soveltaminen on ongelmallista, ja työryhmän esittämä kriminalisoinnin laajennus korjaa puutteen. Sisäasiainministeriö kiinnittää huomiota FATF:n vuonna 2012 uusittujen suositusten sisältämään velvoitteeseen säätää rangaistavaksi yksittäisen terroristin tai terroristijärjestön rahoittaminen ilman yhteyttä tiettyyn terroristiseen tekoon. Lisäksi sisäasiainministeriö kuvaa lausunnossaan aiheeseen liittyviä rajaturvallisuusasioita.

Suojelupoliisi kannattaa mietinnön ehdotuksia. Suojelupoliisin mukaan ei ole nähtävissä syitä sille, miksi yhteiskunnan tulisi sallia terrorismikoulutukseen osallistuminen. Suojelupoliisi katsoo, että työryhmä argumentoi mietinnössään vakuuttavasti sen puolesta, että koulutuksen ottamisen rangaistavaksi säätäminen täyttää rikoslainsäädännön käytölle asetettavat yleiset edellytykset. Koulutuksen ottamisen sitomista koulutuksen antamiseen on Suojelupoliisin näkemyksen mukaan pidettävä onnistuneena ratkaisuna.

Suojelupoliisin mukaan useat kansainväliset elimet ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että Suomen nykyisten rikoslainsäädännösten nojalla rangaistavaa ei olisi varojen antaminen terroristiryhmälle silloin, kun ei ole olemassa yhteyttä terroristiseen tekoon. Vaikka tällaisten väitteiden paikkansapitävyys voidaan kyseenalaistaa, vastaisi Suomeen kohdistettuun kritiikkiin parhaiten se, että säädettäisiin nimenomaisesti rangaistavaksi paitsi rikoslain 34 a luvussa tarkoitettujen rikosten rahoittaminen, myös varojen suoraan tai välillisesti tapahtuva antaminen tai kerääminen terroristiryhmälle tietoisena sen luonteesta terroristiryhmänä. Terroristiryhmän rahoittamisen yleisesti kriminalisoiva säännös ei olisi ainakaan merkittävällä tavalla päällekkäinen työryhmän vähemmistöön jääneiden jäsenten eriävissä mielipiteessään viittaamien jo olemassa olevien tai säädettäväksi ehdotettujen rangaistussäännösten kanssa. Työryhmän vähemmistöön jääneiden jäsenten näkemystä siitä, että terroristiryhmän yleisrahoittajan toimintaa voidaan tarpeellisessa laajuudessa jo nykyisin arvioida avunantona ryhmän toiminnassa tehtävään terrorismirikokseen, Suojelupoliisi pitää jossain määrin kyseenalaisena. Syynä on se, että avunantajan tahallisuuteen kuuluu paitsi tietoisuus omasta toiminnasta, myös tietoisuus tekijän päätekoa edistävästä merkityksestä. Henkilö, joka rahoittaa terroristiryhmäksi tietämänsä yhteenliittymän yleisiä kuluja, mutta ei ennakkoon tunne ryhmän konkreettisia rikosentekosuunnitelmia, tuskin voi olla avunantaja.

Suomen Asianajajaliitto kannattaa työryhmän ehdotusta siltä osin kuin se koskee koulutuksen ottamista terrorismirikoksen tekemistä varten. Asianajajaliitto katsoo, että lakiehdotusta ei tulisi toteuttaa siltä osin, kun se koskee varojen antamista tai keräämistä terroristiryhmälle. Työryhmän muut ehdotukset RL 34 a luvun 5.2 §:n muuttamiseksi sekä varojen jäädyttämistä koskevat säännösmuutokset laajentavat tarpeellisessa määrin kriminalisoinnin alaa ilman terroristiryhmän rahoittamisen erikseen kriminalisoimista. Terrorismin rahoittamista koskevan säännöksen käsittelyn yhteydessä Asianajajaliitto

huomauttaa, että lakiehdotus on kirjoitettu hyvin yleisessä muodossa, eikä se ole sisälöltään niin tarkkarajainen kuin rikostunnusmerkistön tulisi olla. Asianajajaliitto kiinnittää huomiota työryhmän käsitysten hajoamiseen terroristiryhmän rahoittamista koskevan kriminalisoinnin osalta ja huomauttaa, että on pohdittava huolella tarvetta ehdotuksen mukaisessa laajuudessa tehtävälle lakimuutokselle.

Suomen Lakimiesliitto pitää esitystä pääosin kannatettavana, mutta kiinnittää huomiota näyttökysymyksiin. Lakimiesliitto esittää, että ”koulutuksen ottamisen” sijaan lakitekstissä käytettäisiin sanamuotoa ”kouluttautuminen”. Lisäksi Lakimiesliitto katsoo, että kouluttautuminen ja koulutuksen antaminen olisi tarkoituksenmukaista säätää rangaistavaksi samassa pykälässä. Terrorismin rahoittamisen kriminalisoinnin kohdalla Lakimiesliiton mukaan ehdotettu sanamuoto ei täytä rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta johtuvaa tunnusmerkistön tarkkarajaisuusvaatimusta. Lakimiesliitto katsoo, että tekijän tietoisuuden tulee olla yksiselitteinen edellytys rangaistavuudelle ja ehdottaa pykälälle uutta sanamuotoa, josta tietoisuusvaatimus ilmenee selkeämmin.

Suomen tuomariliitto pitää koulutuksen ottamista koskevaa rangaistussäännöstä tarpeellisena ja kannattaa koulutuksen ottamisen sitomista koulutuksen antamista koskevaan säännökseen. Tuomariliitto pitää kannatettavana sitä, että kouluttautumisrikoksen yritystä ei määrätä rangaistavaksi. Terrorismin rahoittamisen rangaistavuuden määrittelyn osalta tuomariliitto yhtyy eriävässä mielipiteessä esitettyihin kannanottoihin.

Tuomariliitto suhtautuu kriittisesti ehdotukseen siltä osin, kun se sisältää säännöksiä siitä, että telekuuntelua, asuntokuuntelua ja peitetoimintaa voidaan käyttää myös kouluttautumisrikoksen yhteydessä. Telekuuntelun ja asuntokuuntelun käyttö sakkorikoksessa ei tuomariliiton mukaan ole pääsääntöisesti pakkokeinoasioihin liittyvän suhteellisuusperiaatteen mukaista. Tuomariliiton mukaan pakkokeinojen käytön osalta on syytä kiinnittää huomiota siihen, että niiden käytön edellytyksenä on ”on syytä epäillä rikosta” -asteinen todennäköisyys. Kun liitetään alhainen todennäköisyys kouluttautumisen normaalielämään monellakin tavalla liittyvään tunnusmerkistöön, on pakkokeinojen käytön ainakin teoreettinen soveltamisalue huomattavan laaja. Tuomariliitto huomauttaa, että koulutuksen antamiseen liittyvä pakkokeinot ovat käytössä kouluttautumistilanteissa, sillä koulutuksen ottamiseen liittyy aina jollakin tavalla koulutuksen antaminen.

Ulkoasiainministeriö kuvaa lausunnossaan Suomea sitovia kansainvälisiä velvoitteita ja katsoo niiden edellyttävän, että Suomi (1) kriminalisoi varojen antamisen tai keräämisen silloin, kun tekijällä on tarkoituksena tai hän tietää, että varat kokonaan tai osittain käytetään terrorististen tekojen tekemiseen ja (2) kieltää varojen antamisen terrorismiin osallisten käyttöön esimerkiksi hallinnollisin säännöksin. Ulkoasiainministeriö kertoo, että alan keskeisin ja Suomea poliittisesti velvoittava standardi, FATF:n suositukset, edellyttää kuitenkin nimenomaisesti tätä pidemmälle menevää kriminalisointia. FATF:n mukaan hallinnolliset seuraamukset eivät riitä, vaan että varojen antaminen terroristisiksi tunnetuille ryhmille ja yksittäisille terroristeille on kriminalisoitava täysin riippumatta varojen luovuttajan tarkoituksista ja varojen käyttötarkoituksesta. Ulkoasiainministeriö katsoo, että terrorismin rahoitusta koskevien kriminalisointien tulisi täyttää FATF:n terrorismin rahoitusta koskevat suositukset. Ulkoasiainministeriön näkemyksen mukaan hallituksen esityksessä 61/2012 vp ehdotettu laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi täyttäisi merkittävältä osin FATF:n identifioimat puutteet

terrorismin rahoitusrikoksen soveltamisalassa. Kuitenkin ministeriö katsoo, että kansainvälisten standardien valossa on tarpeen toteuttaa myös työryhmän ehdotus terroristiryhmän rahoittamisen kriminalisoinnin laajentamisesta. Ulkoasiainministeriö yhtyy työryhmän perusteluihin ja ehdotukseen myös niiltä osin kuin kyse on terrorismin rahoitusrikoksen laajentamisesta koskemaan kaikkien RL 34 a luvun 1–4 b §:n (työryhmän ehdotuksen mukaan 1–4 c §:n) mukaisten terrorismirikosten rahoittamista.

Valtioneuvoston oikeuskansleri pitää ehdotettua koulutuksen ottamisen kriminalisointia kysymyksiä herättävänä sen tunnusmerkistön avoimuuden ja laaja-alaisuuden takia, etenkin kun uuden ehdotetun koulutuksen ottamisrikoksen selvittämistä ja estämistä varten olisi mietinnön esityksen mukaan tarkoitus pakkokeinolain ja poliisilain muutoksin liittää varsin laajat mahdollisuudet käyttää salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja. Oikeuskansleri kehottaa pohtimaan sitä, täyttääkö lainkohta esitetystä muodosta perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta täsmällisyydelle asetettavan vaatimuksen. Oikeuskansleri katsoo, että tarve RL 34a:5.4:n toissijaisuuslausekkeen soveltamisalan laajentamiseen koskemaan myös 34 a luvun 3–4 c pykälää tulisi ainakin arvioida ennen mahdollisen lakiesityksen antamista.

Oikeuskansleri ottaa lausunnossaan esille rahoittamisrikoksen rangaistuksen määräämistä koskevat tilanteet, joissa rahoitettavan teon rangaistusasteikko on alempi kuin terrorismin rahoittamisen rangaistusasteikko. Mietinnössä on viitattu aikaisempiin säännöistä koskeviin hallituksen perusteluihin, mutta rikoslain yleiseen osaan kuuluvat rangaistusasteikon lieventämistä koskevat säännöt ovat sittemmin muuttuneet. Tämän vuoksi oikeuskansleri kehottaa sisällyttämään nyt laadittaviin perusteluihin selkeän ohjeistuksen rangaistuksen määräämisestä tilanteessa, jossa rahoitetun teon rangaistusasteikko alittaa rahoittamisrikoksen rangaistusasteikon. Samalla tulisi arvioida rikoslain yleisen osan muutoksen mahdolliset vaikutukset soveltamisohjeisiin.

Vähemmistövaltuutettu yhtyy työryhmässä esitettyyn eriävään mielipiteeseen perusteluineen. Lisäksi se kehottaa kiinnittämään huomiota siihen, että lainsäädännön sisällöstä tiedotetaan riittävästi niille kansanryhmille, joilla voi syntyperänsä kautta olla yhteyksiä maihin, joissa terrorismirikoksia valmistellaan.

Erityisen paljon mielipiteitä lausunnoissa on jakanut suhtautuminen työryhmän vähemmistöön jääneeseen eriävään mielipiteeseen siitä, että rikoslain 34 a luvun 5 §:n 2 momenttia ei tule laajentaa siten, että siinä kriminalisoidaan myös luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettujen terroristiryhmien rahoittaminen. **Keskusrikospoliisi, Poliisihallitus, sisäasiainministeriö, Suojelupoliisi** ja **ulkoasiainministeriö** ovat ilmoittaneet olevansa asiassa työryhmän enemmistön kannalla. Myös **professori Pekka Viljanen** on ilmoittanut kannattavansa kyseistä ehdotusta, mutta on huomauttanut tarvittavista täsmennyksistä lain perusteluissa ja mahdollisesti myös lakitekstissä. Vähemmistöön jääneeseen eriävään mielipiteeseen yhtyvät **Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto, Itä-Suomen hovioikeus, Julkiset oikeusavustajat ry, Helsingin hovioikeus, Helsingin käräjäoikeus, Oikeuspoliittinen yhdistys Demla Ry, Suomen Asianajajaliitto, Suomen tuomari-liitto ry** ja **Vähemmistövaltuutetun toimisto**. Myös **eduskunnan apulaisoikeusasiamies** ilmoittaa pitävänsä eriävässä mielipiteessä esitettyjä näkökohtia hyvin perusteltuina ja voitavansa pitkälti yhtyä niihin.

3 Yksityiskohtainen palaute

3.1 Koulutuksen ottaminen terrorismirikoksen tekemistä varten (ehdotuksessa RL 34 a luvun 4 b §)

Mietinnössä ehdotetaan rikoslain 34 a lukuun lisättäväksi uusi 4 b §, joka koskisi koulutuksen ottamista terrorismirikoksen tekemistä varten. Samalla terrorismirikoksen tekemiseen värväystä koskeva nykyinen rikoslain 34 a luvun 4 b § siirrettäisiin 4 c §:ksi. Uusi 4 b § kuuluisi ehdotuksen mukaan seuraavasti:

Koulutuksen ottaminen terrorismirikoksen tekemistä varten

Joka tehdäkseen 1 §:n 1 momentin 2–7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetun rikoksen ottaa 4 a §:ssä tarkoitettua koulutusta räjähteiden, ampuma-aseiden tai muiden aseiden taikka myrkyllisten tai haitallisten aineiden valmistuksessa tai käytössä taikka muulla vastaavalla tavalla, on tuomittava, jollei teko ole 1 tai 2 §:n mukaan rangaistava taikka siitä säädetä muualla laissa yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, *koulutuksen ottamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

3.1.1 Säännöksen tarpeellisuus

Keskusrikospoliisi, Poliisihallitus, puolustusministeriö, sisäasiainministeriö, Suojelupoliisi, Suomen Asianajajaliitto, Tulli ja valtiovarainministeriö suhtautuvat koulutuksen ottamista koskevan säännöksen lisäämiseen myönteisesti ja kannattavat muutos-ehdotusta sellaisenaan.

Itä-Suomen hovioikeus katsoo, että terrorismikoulutukseen osallistuminen merkitsee yhteiskunnallisesti vakavan rikoksen esivaihetta, jonka kriminalisointi on erityisesti suojeltavien oikeushyvien kannalta perusteltua. Koska koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten on jo kriminalisoitu, on johdonmukaista, että rikoslaissa säädetään rangaistus myös sille, joka osallistuu koulutettavana tällaiseen koulutukseen. Hovioikeus kuitenkin katsoo, että kyseessä olevalle kriminalisoinnille ei sinänsä ole Suomen osalta tällä hetkellä osoitettavissa painavaa yhteiskunnallista tarvetta.

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto esittää, että terrorismirikosten rangaistavuuden laajentamista voidaan puolustaa pakottavalla yhteiskunnallisella tarpeella, sillä terrorismirikossäännöksillä pyritään viime kädessä suojelemaan potentiaalisten uhrien oikeutta elämään. Syyttäjänviraston mukaan pääosaa onnistuneita, mutta myös merkittävää osaa yritykseksi jääneitä terroristisia päärिकoksia edeltää virtuaalisilla ja/tai fyysisillä terroristileireillä tapahtuva tiedon omaksuminen tai saadun tiedon soveltaminen käytännön

harjoittelussa. Terroristiseen tekoon kouluttautumisen terroristihyökkäystä ennakoiva merkitys on ilmiönä tunnettu. Kouluttautumiskriminalisoinnille voidaan näin ollen syytäjänviraston mukaan esittää hyväksyttävä peruste.

Julkiset oikeusavustajat ry kyseenalaistaa tarpeen lisätä ehdotettu pykälä rikoslakiin, koska koulutukseen osallistuminen voi muutoin tulla rangaistavaksi konkreettisten terrorismirikosten valmistelutekona.

Poliisihallitus huomauttaa, että eri yhteyksissä (mm. kansallinen terrorismin torjunnan strategia, FATF, CTED) on kiinnitetty huomiota mahdolliseen tarpeeseen säätää rangaistavaksi koulutuksen ottaminen terrorismirikoksen tekemistä varten. Poliisihallitus pitää terrorismiin kouluttautumista merkittävänä turvallisuushaasteena Suomelle ja katsoo, että yhteiskunnan ei tule sallia tällaista toimintaa.

Professori Pekka Viljanen suhtautuu ehdotukseen periaatteellisesti myönteisesti. Viljanen huomauttaa, että ehdotus koulutuksen ottamisen nimenomaiseksi kriminalisoimiseksi ei ole kansainvälisesti katsottuna mitenkään ainutlaatuinen, eikä sitä siten voida torjua ainakaan perustelulla, että sellaista ei ole missään muualla katsottu tarpeelliseksi. Viljasen mukaan terrorismirikoksen tekijöiden asennoituminen huomioon ottaen on syytä epäillä rangaistusuhan ennaltaehkäisevää tehoa, mutta tämä ei silti mainittavasti heikennä kriminalisoinnin puolesta puhuvia perusteita. Viljanen ei näe mitään perustetta, miksi pitäisi olla sallittua toimia ehdotetussa RL 34a:4 b:ssä kuvatulla tavalla siinä mainitussa tarkoituksessa.

Sisäasiainministeriö pitää terroristista kouluttautumista yhteiskunnan kannalta merkityksellisenä uhkana ja terroristisen kouluttautumisen kriminalisointia perusteltuna. Ministeriön mukaan ehdotus parantaa mahdollisuuksia puuttua terrorismirikoksiin ja laajemminkin terroristiryhmien toimintaan.

Suojelupoliisin mukaan terrorismikoulutukseen osallistumisen tavoitteena on hankkia valmius yhteiskunnallisesti vahingollisten ja ankarasti rangaistavien rikosten tekemiseksi, eikä ole nähtävissä syitä sille, miksi yhteiskunnan tulisi tällainen toiminta sallia.

Suomen tuomariliitto ry pitää ehdotuksen mukaisen rangaistussäännöksen ottamista rikoslakiin ilmeisen tarpeellisenä.

Tulli toteaa, että mietinnössä tarkoitettut ehdotukset ovat omiaan tehostamaan terrorismirikosten torjumista.

Ulkoasiainministeriö huomauttaa, että vaikka kansainväliset terrorismin torjuntaa koskevat yleissopimukset eivät nyky muodossaan sisällä kriminalisointivelvoitetta koulutuksen ottamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, kansainvälisesti käydään epävirallista keskustelua siitä, pitäisikö Euroopan neuvoston (EN) yleissopimusta terrorismin ennaltaehkäisystä (SopS 49/2008) muuttaa tulevaisuudessa niin, että se sisältäisi myös koulutuksen vastaanottamisen terrorismirikoksen tekemistä varten. Virallista aloitetta sopimusmuutoksesta ei toistaiseksi ole tehty, mutta sen mahdollisuudesta käydään keskustelua ja epävirallisia konsultaatioita EN:n terrorismityöryhmä CODEXTER:ssa ja

EN:n yleissopimusta koskevassa sopimuspuolten ryhmässä (Group of Parties). Ulkoministeriö arvioi alustavien konsultaatioiden perusteella, että EN:n yleissopimusta muutettaisiin tulevaisuudessa niin, että se sisältäisi myös koulutuksen ottamisen terrorismirikoksen tekemistä varten.

3.1.2 Rikosnimike, säännöksen lakisystemaattinen paikka ja rangaistusasteikko

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto katsoo, että koulutuksen ottamisen sijasta olisi luontevampaa käyttää termiä kouluttautuminen. Syyttäjänvirasto myös ehdottaa, rikosnimikkeen muotoilussa pitäisi pyrkiä yhtenevyyteen RL 34a:2:ssä säädetyn rikosotsikon kanssa. Syyttäjänvirasto ehdottaa rikosnimikkeeksi ”Terroristisessa tarkoituksessa kouluttautuminen” tai ”Terroristisessa tarkoituksessa otettava koulutus”. Syyttäjänviraston näkemyksen mukaan koska kouluttautumisessa on kysymys pyrkimisestä jotakin päämäärää kohden eli valmistelusta, sen lakisystemaattinen paikka on joko 4. tekotapakohjana osana RL 34a:2:ää tai omaan tunnusmerkistöön sijoitettaessa RL 34a:2a:ssä. Terroristisen kouluttautumisen erottaminen omaksi pykäläkseen olisi perusteltua havainnollisuuden vuoksi.

Suojelupoliisi katsoo, että koulutuksen ottamisrikokselle ehdotettu rangaistusasteikko on mitoitettu oikein suhteessa teon paheksuttavuuteen ja vaarallisuuteen sekä tekotyyppin ilmentämään tekijän syyllisyyteen.

Suomen Lakimiesliitto esittää, että ”koulutuksen ottamisen” sijaan lakitekstissä käytettäisiin sanamuotoa ”kouluttautuminen”. Lakimiesliitto katsoo myös, että kouluttautuminen ja koulutuksen antaminen olisi tarkoituksenmukaisinta säätää rangaistavaksi samassa pykälässä.

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto, poliisihallitus ja sisäasiainministeriö mainitsevat pitävänsä ehdotettua rangaistusasteikkoa onnistuneena.

3.1.3 Rangaistussäännöksen sitominen koulutuksen antamista terrorismirikoksen tekemistä varten koskevaan RL 34 a luvun 4 a §:ään

Ehdotetussa säännöksessä on käytetty niin sanottua peilikuvamallia, jonka mukaisesti terrorismirikoksen tekemistä varten otettavan koulutuksen tunnusmerkistössä olisi kyse koulutuksen ottamisesta rikoslain 34 a luvun 4 a §:ssä tarkoitetun koulutuksen antajan ohjauksessa.

Helsingin käräjäoikeus, poliisihallitus, sisäasiainministeriö ja Suomen tuomariliitto mainitsevat pitävänsä peilikuva-ajatusta hyvänä.

Helsingin hovioikeus katsoo, että ehdotetusta pykälästä ei ilmene rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämällä täsmällisyydellä se, että rangaistavuuden edellytyksenä on koulutuksen ottaminen sellaiselta taholta, jonka menettely täyttää RL 34 a luvun 4 a §:ssä rangaistavaksi säädetyn teon. Hovioikeuden mukaan ehdotetun säännöksen viittaus 4 a §:ssä tarkoitettuun koulutukseen on mahdollista ymmärtää siten, että sillä ilmauksen sanamuodon mukaisesti viitataan vain 4 a §:ssä mainittuihin erilaisiin koulutuksen muotoihin, eikä säädetä rangaistavuuden edellytykseksi sitä, että tämänkaltaista koulutusta tulee ottaa 4 a §:ssä tarkoitettujen rikoksen tekijältä. Hovioikeus pitää välttämättömänä, että pykälän sanamuotoa täsmennetään (ks. muutosehdotus kappaleessa 3.6).

Itä-Suomen hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että koulutuksen ottamista koskeva rangaistussäännös ei sisällöllisesti vastaa koulutuksen antamista koskevaa tunnusmerkistöä. RL 34 a luvun 4 a §:ssä koulutuksen antamisen kriminalisointi on ulotettu saman luvun 1 §:ään kokonaisuudessaan, kun taas mietinnössä koulutuksen ottamisen kriminalisointi on rajattu koskemaan mainitun 1 §:n 1 momentin 2–7 kohdassa ja 2 momentissa tarkoitettuja rikoksia. Kuitenkin hovioikeus pitää rajausta valmistelua koskeva säännös huomioon ottaen perusteltuna.

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto toteaa, että peilikuvavertaus ei sovellu muihin vastuun perustaviin seikkoihin kuin tekotapoihin. Kouluttautumisen vastuurakenteen tulisi koostua samoista ainesosista kuin mitä RL 34a:2:n tunnusmerkistön mukaisuuteen kuuluu. Syyttäjänvirasto toteaa, että mietinnössä otettu kanta siitä, että pelkkä itseopiskelu internetin tai muiden tietolähteiden avulla ei olisi koulutuksen ottamista terrorismirikoksen tekemistä varten, merkitsee asiallisesti ottaen toispuoleisen aksessorisuusvaatimuksen asettamista. Syyttäjänvirasto suhtautuu torjuvasti vastuun liitännäisvaatimukseen vivahtaviin lisäedellytyksiin. Terroristinen valmistelu on ollut säättämistä alkaen aksessorisuusvaatimuksesta vapaa kriminalisointi ja vastuun liitännäisvaatimuksesta on luovuttu myös kaikkien terrorististen edistämisrikosten osalta RL 34 a luvun muuttamisesta annetun lain (1369/2007) voimaantulosta 1.5.2008 alkaen. Syyttäjänvirasto korostaa, että virtuaalisessa koulutustoiminnassa on vain harvoin kysymys opettaja-oppilas -tyyppisestä kaksiasiainaisuudesta. Pikemminkin siinä on kyse darknetteihin ja pilvipalveluihin ladatusta tiedosta, jota terrorismirikoksen tekemisestä kiinnostunut itseopiskelun keinoin ryhtyy omaksumaan.

Professori Pekka Viljasen mukaan vaikuttaa johdonmukaiselta, että tunnusmerkistöehdotus on laadittu ikään kuin luvussa jo olevan, koulutuksen antamista terrorismirikoksen tekemistä varten koskevan 4 a §:n peilikuvaksi. Hän kuitenkin uskoo, että asiassa voi syntyä rajanvetovaikeuksia itseopiskelun ja koulutuksen ottamisen välillä. Ilmeisesti vaadittaisiin jonkinlaista yhteyttä kouluttajan ja koulutettavan välillä. Viljanen kysyy, onko tarkoitettu, että internetiin ladattuun, kenen tahansa luettavissa olevaan aineistoon perehtyminen ei voisi olla nyt kriminalisoitavaksi ehdotettua koulutuksen ottamista, vaan että aineiston, johon asianomainen perehtyy, tulisi olla osoitettu nimetylle henkilölle tai henkilöjoukolla? Viljanen ehdottaa aiheen konkretisointia säännöksen perusteissa.

Suojelupoliisin näkemyksen mukaan koulutuksen ottamisen sitomista koulutuksen antamiseen on pidettävä onnistuneena ratkaisuna. Koulutuksen ottamisen rangaistavuuden kannalta ratkaisevaa tällöin on se, että sekä koulutuksen ottajan että sen antajan tarkoituksena on edistää terrorismirikoksen tekemistä.

Suomen tuomariliitto ry huomauttaa, että lähes jokaisen ainakin nuoren henkilön normaaliin kouluttautumiseen liittyvät tietoteknisten taitojen hankkiminen ja auton ajamisen opettelu voisivat olla kouluttautumisrikoksen tekemuotoja, joten kouluttautumisen sitominen RL 34 a luvun 4 a §:n mukaiseen koulutuksen antamiseen on erittäin tärkeää.

3.1.4 Muut tunnusmerkistötekijät

Helsingin hovioikeus korostaa periaatetta, jonka mukaan kriminalisointi ei saa synnyttää ylitsepääsemättömiä näyttöongelmia niin, että tekojen tunnusmerkistöön kuuluvien seikkojen toteennäyttämisen rikosoikeudenkäynnissä jo lähtökohtaisesti voidaan arvioida olevan käytännössä mahdotonta tai lähes mahdotonta. Hovioikeus pitää ongelmallisena ajatusta, että kriminalisoinnin säätämisen kannalta olisi riittävää se, että esitutkin-takynnyksen voidaan arvioida ylittyvän. Helsingin hovioikeus muistuttaa velvollisuudesta kiinnittää erityistä huomiota rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen ja siihen sisältyvään vaatimukseen sääntelyn täsmällisyydestä. Hovioikeus katsoo, että ehdotetussa pykälässä käytetyn ilmaisun ”muulla vastaavalla tavalla” tarkoitus jää epäselväksi. Hovioikeus ehdottaa toisenlaista muotoilua (ks. muutosehdotus kappaleessa 3.6).

Helsingin käräjäoikeuden mukaan ehdotuksessa jää epäselväksi se, mitä kouluttautumisella tarkoitetaan. Miten tulee suhtautua menettelyyn, jossa internetiin on tarkoituksella laitettu pommiohjeet, joita joku käyttää? Onko tarkoituksena rajata tämä kokonaisuudessaan tunnusmerkistön ulkopuolelle, varsinkin jos internetiin laitettuja pommiohjeita on pidettävänä yllytyksenä? Eli onko rangaistavuuden alaraja siinä, että henkilö on pelkästään lukenut hänelle lähetetyn materiaalin sähköpostissa, jos rangaistavuuden muut edellytykset täyttyvät, vai onko hänen täytynyt ryhtyä johonkin konkreettiseen toimenpiteeseen asiassa? Käräjäoikeus kiinnittää huomiota myös siihen, että tunnusmerkistössä mainittu koulutuksen sisältö on sidottu räjähteisiin, aseisiin taikka myrkyllisiin ja haitallisiin aineisiin. Se kysyy, katsotaanko muunlaisen koulutuksen kuten esimerkiksi johtamisen, viestinnän, rahoituksen sekä poliittisen ja aatteellisen koulutuksen sisältyvän säännöksen soveltamisalaan kuten mahdollisesti menetellään RL 34 a luvun 4 a §:n soveltamisessa.

Itä-Suomen hovioikeus toteaa, että kun otetaan huomioon koulutuksen ottamisrikoksen luonne valmistelutyypisenä rikoksena ja tunnusmerkistössä edellytetyn tekijän tarkoituksen näyttäminen, on mahdollista, että yksittäistapauksiin liittyvien näyttövaikeuksien vuoksi kriminalisoinnin merkitys jää käytännössä vähäiseksi.

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto pitää ongelmallisena tapaa, jolla mietinnössä ehdotetaan rangaistavaksi kouluttautumista ”muulla vastaavalla tavalla”. Se katsoo, että tulokinnan ennakoitavuutta lisäisi ”muulla vastaavalla tavalla” -muotoilun korvaaminen

formuloinnilla ”muiden erityisten menetelmien tai tekniikoiden käytössä”. RL 34a:4:n kriminalisoinnin taustalla olevassa kansainvälisessä primäärilähteessä nimittäin täsmennetään koulutuksen käsitettä juuri tällä tavoin.

Tahallisuuden osalta Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto toteaa, että ”joka tehdäkseen” -vaatimus on välttämätön kouluttautumisen subjektiiviseen tunnusmerkistömukaisuuteen kuuluva elementti, ja se ilmaisee kouluttautujan tarkoituksen ottaa tekijävastuun täyttävä rooli päärikoksen toteuttamisessa. Tämä niin sanottu omavalmisteluvaatimus ei pidä sisällään terroristisen tarkoituksen vaatimusta, josta puolestaan säädetään RL 34a:6a:ssa. Ottaen huomioon, että RL 34a:2:n mukainen valmistelutahallisuus rakentuu olosuhdetahallisuuden lisäksi kahden subjektiivisen tunnusmerkin – valmistelutarkoituksen ja terroristisen tarkoituksen – varaan, tulisi syyttäjänviraston mukaan kouluttautumisen kriminalisoinnin yhteydessä toteuttaa samankaltainen subjektiivinen enemmisyys. Syyttäjänvirasto esittää, että kouluttautumiselta edellytettävä terroristinen tarkoitus olisi luontevinta ilmaista jo otsikossa ja valmistelutarkoitus tunnusmerkistökuvauksessa (ks. muutosehdotus kappaleessa 3.6).

Julkiset oikeusavustajat ry katsoo, että vaikka ehdotetussa säädöksessä edellytetään tahallisuutta koulutuksen vastaanottajalta, on olemassa vaara, että aikaisemmin saatu koulutus tietyissä tilanteissa ja epävakaa poliittisessa tilanteessa katsotaan koulutuksen ottamiseksi terrorismirikoksen tekemistä varten.

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry pitää koulutuksen ottamisen kriminalisointia mietinnössä esitetyllä tavalla ongelmallisena tunnusmerkistön avoimuuden ja laaja-alaisuuden takia. Demla ry on huolissaan muun muassa tutkimuksen ja tutkivan journalismin toteutuksesta. Demla ry katsoo ongelmien korostuvan mietinnössä esitettyjen pakkokeinolain ja poliisilain muutosten myötä. Demla ry kehottaa jatkovalmistelussa vielä varmistamaan, että lainkohta esitetyssä muodossa täyttää perus- ja ihmisoikeuskölkulmasta täsmällisyydelle asetettavan vaatimuksen.

Professori Pekka Viljanen korostaa ehdotettuun tunnusmerkistöön sisältyvää vaatimusta siitä, että asianomainen toimii ”tehdäkseen [34 a luvun] 1 §:n 1 momentin 2–7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettun rikoksen”. Rikostunnustunnusmerkistöiltä vaadittavan täsmällisyyden kannalta hän kiinnittää huomiota tarkemmin yksilöimättömään tekotapaan ”taikka muulla vastaavalla tavalla”. Viljanen katsoo, että koska voidaan olettaa tietoverkkojen kautta tehtävien ja niihin kohdistuvien terroristien tekojen yleistymistä, olisi aiheellista mainita ao. tekotapa rikostunnusmerkistössä nimenomaisesti. Ehdotetun täsmennyksen lisäksi säännöksessä tulisi säilyttää myös ”muu vastaava tapa”. Viljanen kuitenkin huomauttaa, että ”muun vastaavan tavan” ilmaisemisessa ehdotetussa lakitekstissä samoin kuin jo olemassa olevassa RL 34 a luvun 4 §:ssä on kielellisessä suhteessa toivomisen varaa. Sitä, mitä oikeastaan on tarkoitettu, kuvaisi Viljasen mukaan paremmin – ottaen huomioon myös hänen huomionsa tietotekniikkaan liittyen – esimerkiksi seuraavan tyyppinen muotoilu: ”Joka tehdäkseen - - - kohdassa - - - tarkoitettun rikoksen ottaa 4 a §:ssä tarkoitettua koulutusta räjähteiden - - - valmistuksessa tai käytössä, tietotekniikassa taikka muun vastaavan erityisen taidon kehittämisessä.” Jos tämä ehdotettu kielellinen korjaus tehtäisiin, vastaavan tyyppinen muutos olisi tehtävä myös RL 34 a luvun 4 a §:ään.

Suomen Lakimiesliitto huomauttaa, että näyttökysymykset tulevat varmasti olemaan merkittävässä roolissa, eikä todistelu ole ongelmatonta, kun lainsäädäntöä aletaan soveltaa käytäntöön.

Valtioneuvoston oikeuskansleri pitää ehdotettua koulutuksen ottamisen kriminalisointia kysymyksiä herättävänä sen tunnusmerkistön avoimuuden ja laaja-alaisuuden takia, etenkin kun otetaan huomioon ehdotetut pakkokeinolain ja poliisilain muutokset. Oikeuskansleri kehottaa pohtimaan jatkovalmistelussa sitä, täyttääkö lainkohta esitettyssä muodossa perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta täsmällisyydelle asetettavaa vaatimusta.

Helsingin käräjäoikeus, Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto, poliisihallitus ja Suomen tuomariliitto ry yhtyvät mietinnössä esitettyyn kantaan siitä, että koulutuksen ottamisen yrittämisen kriminalisoinnille ei ole tarvetta.

3.1.5 Konkurrenssi

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto näkee ehkä mietinnön ongelmallisimpana ehdotuksena ajatuksen sisällyttää kouluttautumisen kriminalisointiin samanlainen toissijaisuuslauseke kuin terroristisissa edistämisrikoksissa. Syyttäjänvirasto toteaa, että kouluttautumisen uuskriminalisoinnissa on omaksuttu väistyvyyden idea, eli katsottu, että kouluttautumisen tulee normikollisiossa väistyä 1) terroristisen päärikoksen tai 2) sen valmistelun taikka 3) yhtä ankaran tai 4) ankaramman rangaistusasteikon sisältävän rikossäännöksen tieltä. Syyttäjänvirasto huomauttaa, että lainkonkurrenssia koskevien periaatteiden mukaan on itsestään selvää, että kouluttautuminen on valmistelutekona toissijainen täytettyyn tekoon ja yritykseen nähden. Syyttäjänviraston mielestä on vaikea nähdä, miksi kouluttautuminen tulisi katsoa toissijaiseksi valmistelumuodoksi RL 34a:2:ssä säädettyihin psyykkisiin ja fyysisiin valmistelumuotoihin nähden. Toissijaisuuslausekkeelle ei syyttäjänviraston mielestä ole konkurrensidoktriinin suomat mahdollisuudet huomioon ottaen tarvetta edellä mainituissa kohdissa 1) ja 2). Syyttäjänvirasto huomauttaa, että kollisiota suhteessa yhtä ankarasti tai ankarammin rangaistukseen tekoon ei voi nykyisin edes syntyä, sillä rikoslaisissa ei säädetä rangaistavaksi tiettyjen tietojen tai taitojen hankkimista. Jos taas kouluttautuminen säädettäisiin rangaistavaksi myös jonkin muun rikostyyppin yhteydessä, ja mikäli tuollaisen kriminalisoinnin rangaistusasteikko säädettäisiin samaksi kuin terroristisessa kouluttautumisessa, aiheuttaisi ehdotuksen mukainen ”yhtä ankara” -vaatimus sen, että terrorismirikos joutuisi soveltuvuudestaan huolimatta väistymään niin sanotun pohjarikoksen tieltä. Myös kohdan 4) kohdalla on syyttäjänviraston mukaan selvää, että terroristinen kouluttautuminen on subsidiariteetisuhteessa ankarammin rangaistavaan tekoon nähden. Syyttäjänviraston mielestä toissijaisuuslauseketta ei tule sisällyttää kouluttautumista koskevaan rikossäännökseen.

Valtioneuvoston oikeuskansleri kehottaa arvioimaan tarvetta rikoslain 34 a luvun 5 §:n 4 momentin toissijaisuuslausekkeen soveltamisalan laajentamiseen koskemaan myös 34 a luvun 3–4 c pykälää (ks. tarkemmin aiheesta kappale 3.4 Terroristiryhmän rahoittaminen).

3.2 RL 34 a luvun 2–4 c §:n mukaisten rikosten rahoittaminen

Mietinnössä ehdotetaan terrorismin rahoittamista koskevaa rikoslain 34 a luvun 5 §:n 2 momenttia täydennettäväksi niin, että terrorismin rahoittamisena rangaistaisiin jonkin toisen terrorismirikoksen rahoittaminen eli jonkin 34 a luvun 1–4 c §:ssä tarkoitetun rikoksen rahoittaminen.

Helsingin hovioikeus, Itä-Suomen hovioikeus, Keskusrikospoliisi, Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry, Poliisihallitus, sisäasiainministeriö, Suojelupoliisi ja ulkoasiainministeriö ilmoittavat kannattavansa terrorismin rahoittamisen kriminalisoinnin laajentamista RL 34 a luvun 2–4 c §:iin.

Itä-Suomen hovioikeus pitää ehdotuksia pääosin Suomea velvoittavan kansainvälisen sääntelyn mukaisina. Kyseisenlainen kriminalisoinnin laajentaminen on hovioikeuden mukaan perusteltua erityisesti, koska sillä puututaan valmistelua ja edistämistä koskeviin tekoihin. Näin ollen kriminalisoinnilla on ennalta estävä vaikutus 1 §:ssä tarkoitettujen rikosten täyttymisen suhteen.

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto toteaa, että varsinaisissa edistämisrikoksissa (RL 34a:4, 4 a ja 4 b) edellytetään edistämistarkoituksen kohdentumista 1 tai 2 §:ssä tarkoitettuun rikolliseen toimintaan eli terroristiseen päärikokseen tai sen yritykseen taikka valmisteluun. Tähän nähden syyttäjänviraston mukaan on pidettävä ongelmattomana terrorismin rahoittamisen ulottamista RL 34 a:2:n mukaiseen valmisteluun mukaan lukien säädettäväksi ehdotettu kouluttautuminen. Sen sijaan rahoittamisen rangaistavuuden ulottamiselle terroristiryhmän johtamiseen syyttäjänvirasto ei näe hyväksyttävää perustetta, koska se rikollinen toiminta, jota RL 34 a:3:n mukainen johtaminen voi koskea, on jo tällä hetkellä valmistelua lukuun ottamatta rahoittamiskriminalisoinnin piirissä. Ottamalla terroristinen valmistelu mukaan lukien kouluttautuminen rahoittamisrikossäännöksen piiriin saavutetaan syyttäjänviraston mukaan täydellinen rangaistavuuskate myös suhteessa RL 34a:3:ään. Syyttäjänvirasto ei näe estettä sille, etteikö rahoittamisen rangaistavuuden piiriin voisi ottaa RL 34 a luvun 4, 4 a ja 4 b §:ssä tarkoitettua rikosta. Syyttäjänvirasto kuitenkin kehottaa tiedostamaan, että kriminalisoimalla RL 34 a luvun 4, 4 a ja 4 b §:ssä tarkoitetun rikoksen rahoittaminen luodaan uusi ketjuosallisuus: edistämisen edistäminen. Koska avunantoa koskeva säännös (RL 5:6) soveltuu sellaisenaan myös edistämistekoihin, ulottuisi rangaistava myötävaikuttaminen aina edistämisen avunantoon saakka. Syyttäjänvirasto huomauttaa, että ketjuosallisuudelle rakentuva vastuukonstruktio on ongelmallinen oikeusturvan kannalta siihen liittyvän rikosvastuun ennakoimattomuuden vuoksi.

Keskusrikospoliisi pitää erittäin tärkeänä ja kannatettavana RL 34 a luvun 5 §:n täydentämistä siten, että se kattaa myös muiden RL 34 a luvussa mainittujen terrorismirikosten kuin 1 §:n mukaisten rikosten rahoittamisen.

Professori Pekka Viljanen kannattaa ehdotusta, mutta kehottaa selventämään perusteissa sitä, mitä tarkoitetaan varojen keräämisellä suhteessa varojen antamiseen. Hänen mukaansa koska terrorismin rahoittamisen yritys on RL 34a:5.3:n mukaan rangaistavaa, ongelma koskee pitkälti yrityksen ja täytetyn teon rajanvetoa. Onko keräämistä jos se, että pyydetään joltakulta varoja, jotta ne voitaisiin luovuttaa terroristiryhmälle, vaikka pyynnön kohdehenkilö torjuu pyynnön? Vai onko kyse vasta keräämisestä yrityksestä? Viljanen tulkitsee, että ilmeisesti on asetettava jälkimmäiselle kannalle, koska muutoin ei yritykselle jäisi juuri sijaa.

3.3 Terroristiryhmän rahoittaminen (RL 34 a luvun 5.2 §)

Mietinnössä ehdotetaan terrorismin rahoittamista koskevaa rikoslain 34 a luvun 5 §:n 2 momenttia täydennettäväksi niin, että terrorismin rahoittamisena rangaistaisiin rikoslain 34 a luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun terroristiryhmän rahoittaminen tietoisena sen luonteesta terroristiryhmänä.

Keskusrikospoliisi, poliisihallitus, sisäasiainministeriö, Suojelupoliisi ja ulkoasiainministeriö ilmoittavat kannattavansa sitä, että rikoslain 34 a luvun 5 §:n 2 momenttia laajennettaisiin siten, että siinä kriminalisoidaan myös luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun terroristiryhmän rahoittaminen. Professori Pekka Viljanen on ilmoittanut kannattavansa kyseistä ehdotusta, mutta on huomauttanut tarvittavista täsmennyksistä lain perusteluissa ja mahdollisesti myös lakitekstissä.

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto, Itä-Suomen hovioikeus, Julkiset oikeusavustajat ry, Helsingin hovioikeus, Helsingin käräjäoikeus, Oikeuspoliittinen yhdistys Demla Ry, Suomen asianajajaliitto, Suomen tuomariliitto ja Vähemmistövaltuutetun toimisto yhtyvät työryhmässä vähemmistöön jääneeseen mielipiteeseen siitä, että rikoslain 34 a luvun 5 §:n 2 momenttia ei tule laajentaa siten, että siinä kriminalisoidaan myös luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun terroristiryhmän rahoittaminen. **Eduskunnan apulaisoikeusasiamies** ilmoittaa pitävänsä eriävässä mielipiteessä esitettyjä näkökohtia hyvin perusteltuina ja voivansa pitkälti yhtyä niihin.

Helsingin hovioikeus pitää terroristiryhmän rahoittamista koskevaa muutosehdotusta ongelmallisena sekä periaatteelliselta kannalta että käytännön syistä. Hovioikeus toteaa, että ehdotettu säännös merkitsisi sitä, että suomalaisessa tuomioistuimessa voisi tulla arvioitavaksi, onko jollekin vieraassa valtiossa toimivalle organisaatiolle tapahtunut varojen antaminen tai kerääminen rangaistavaa vai ei. Hovioikeuden mukaan varojen antaminen ja kerääminen voisi ehdotetun säännöksen mukaan olla rangaistavaa silloinkin, kun se on riidattomasti tapahtunut esimerkiksi humanitaarisessa tarkoituksessa. Hovioikeus katsoo tunnusmerkistön täyttymisen kannalta siten olennaiseksi viime kädessä vain varojen saajan luonnehtimisen terroristiryhmäksi ja tekijän tietoisuuden ryhmän luonteesta. Hovioikeuden mukaan kumpaankin edellä mainittuun seikkaan liittyy väistämättä erittäin vaikeita näyttökysymyksiä, eikä voi pitää poissuljettuna, että jotakin organisaatiota voitaisiin luonnehtijasta riippuen pitää joko laillisesti toimivana oppositioryhmänä tai terroristiryhmänä. Hovioikeus toteaa, että samankaltaisia ryhmän luonnehtimi-

seen liittyviä näyttöongelmia voi tulla ratkaistavaksi muidenkin RL 34 a luvun rikosten yhteydessä. Hovioikeus kuitenkin pitää ilmeisenä, että tämä kysymys saisi yksittäisen menettelyn rangaistavuutta arvioitaessa selvästi aikaisempaa suuremman merkityksen, jos rangaistussäännökseen ei sisältyisi vaatimusta, että varoilla rahoitetaan terroristiryhmän rikollista toimintaa. Lisäksi hovioikeus yhtyy mietinnön eriävässä mielipiteessä esitettyihin näkökohtiin.

Helsingin kärjäoikeus yhtyy eriävässä mielipiteessä esitettyihin näkemyksiin. Se ei pidä ehdotettua tunnusmerkistön laajennusta terroristiryhmän käsitteeseen rikoslainsäädännön käytölle asetettavien yleisten edellytysten mukaisena. Kärjäoikeus huomauttaa, että hallituksen esityksessä (188/2992), jonka perusteella säädettiin RL 15:10:n mukainen törkeän rikoksen ilmoittamatta jättäminen, todettiin, että esimerkiksi hankkeilla olevan terroristiryhmän toimintaan osallistumisen ilmoittamatta jättämisen kriminalisointi ei olisi mielekästä eikä soveltuisi Suomen oikeusjärjestykseen. Kärjäoikeus huomauttaa, että henkilön tietoisuutta siitä, että varoilla rahoitetaan terrorismia, on äärettömän vaikea näyttää toteen. Ongelmia myös tuottaa se, sovelletaanko ehdotettua tunnusmerkistöä myös sellaisen ryhmän rahoittamiseen, jolla on ilmeistä ja huomattavaa humanitääristä toimintaa sekä sellaiseen toimintaan, jossa varat lähetetään terroristijärjestöihin kuuluvien henkilöiden perheenjäsenille. Kärjäoikeus toteaa, että ei voida lähteä siitä, että jokaisella humanitäärisille järjestöille varoja lahjoittavalla henkilöllä olisi selonottovelvollisuus varojen lopullisesta sijoituskohteesta.

Itä-Suomen hovioikeus katsoo, että koska terroristiryhmien toiminnan rahoittaminen on säädetty rangaistavaksi useiden sekä olemassa olevien että ehdotettujen rangaistussäännösten nojalla, terroristiryhmän toiminnan rahoittamisen säätäminen erikseen rangaistavaksi ei ole tässä yhteydessä tarpeen.

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto katsoo, että RL 34a:5.2:a ei tule laajentaa siten, että siinä kriminalisoidaan myös terroristiryhmän rahoittaminen. Syyttäjänvirasto huomauttaa, että terroristiryhmän rahoittamisen näyttäminen oikeustodellisuudessa *in concreto* on vaikea tehtävä. Syyttäjän tulisi kyetä osoittamaan, että rahoittamisesta epäilty on varmuustahallisuuden mukaisesti pitänyt varmana, että hän on antanut tai kerännyt varoja ryhmälle, joka on terrorismirikosten tekemistarkoituksen lisäksi 1) vähintään kolmen henkilön muodostama; 2) ollut toiminnassa vähintään kuukausia kestävä toimintajakson; 3) rakenteeltaan jäsentynyt, ja 4) yhteistuumainen. Syyttäjänvirasto katsoo, että koska RL 34a:4:ssä on kyse nimenomaan terroristiryhmän puitteissa tehdystä edistämiserikoksesta, tämän rikoksen ottaminen RL 34a:5:n kohderikokseksi merkitsisi asiallisesti terroristiryhmän rahoittamisen kriminalisointia.

Julkiset oikeusavustajat ry vastustaa ehdotusta laajentaa terrorismin rahoittamisen kriminalisointia terroristiryhmän rahoittamiseen ja toteaa, että terroristiryhmän rahoittaminen on muuten jo säädetty rangaistavaksi tai ehdotetaan toisilla säännöksillä rangaistavaksi. Se myös pitää rangaistussäännöksen laatimistapaa hyvin ongelmallisena, koska siinä viitataan terroristiryhmän määritelmäsäännökseen 6 §:ssä. Julkiset oikeusavustajat ry katsoo, että ehdotettu rangaistussäännös ei täytä laillisuusperiaatteesta johtuvia vaatimuksia. Julkiset oikeusavustajat ry:n mukaan mikäli katsotaan, että terroristiryhmän

rahoittamista tulisi kriminalisoida yleisemmin kuin muutoin ehdotetaan, niin RL 34 a lukua tulisi muokata laajemmin ja poistaa päällekkäisiä säännöksiä sekä välillisiä, määritelmäsäännösten kautta tapahtuvia kriminalisointeja.

Keskusrikospoliisi pitää erittäin kannatettavana ja tärkeänä sitä, että terrorismin rahoittamisen rangaistavuutta laajennetaan niin, että se kattaa mietinnössä esitetyllä tavalla myös RL 34a:6.2:ssa määritellyn terroristiryhmän rahoittamisen. Tämä täsmentäisi ja selventäisi kysymystä siitä, onko terroristiryhmän yleinen taloudellinen tukeminen rangaistavaa. Keskusrikospoliisi toteaa, että FATF on kiinnittänyt Suomea koskevassa maa-arvioinnissaan huomiota terroristiryhmän rahoituksen kriminalisoinnissa olevaan aukkoon sekä kehottanut korjaamaan kyseisen puutteen.

Poliisihallitus kiinnittää huomiota FATF:n vuonna 2012 hyväksymiin uusiin terrorismin rahoittamisen kriminalisointia koskeviin standardeihin. Niiden mukaan valtioiden tulisi kriminalisoida ”ei pelkästään terroritekojen rahoittaminen vaan myös terroristijärjestöjen ja yksittäisten terroristien rahoittaminen silloinkin, kun yhteyttä yksittäiseen terroritekoon ei ole”. Poliisihallitus katsoo, että uuden standardin muokattu sanamuoto ja valmistautuminen niiden perusteella tehtävään FATF:n seuraavaan maatarkastukseen puoltaa rahoittamisrikoksen täsmentämistä ehdotetulla tavalla. Lisäksi poliisihallitus katsoo, että RL 34a:5:n täsmentäminen ja säädöksen soveltamisalan laajentaminen korostaisi sitä, että rahoituskriminalisointi koskee tapauksia, joissa ei ole vielä luotavissa yhteyttä tiettyyn terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn rikokseen. Muutoksen jälkeen terroristiryhmän yleisrahoittamisen rangaistavuus olisi selkeämpää, kun rangaistavaksi tulisi varojen antaminen tai kerääminen suoraan tai välillisesti tietoisena sen luonteesta terroristiryhmänä.

Poliisihallituksen käsityksen mukaan terroristiryhmän yleisrahoittamisen kriminalisoiva säännös ei olisi merkittävästi päällekkäinen työryhmän vähemmistöön jääneiden jäsenten eriävissä mielipiteessään viittaamien jo olemassa olevien tai säädettäväksi ehdotettujen rangaistussäännösten kanssa. Poliisihallitus pitää ongelmallisena eriävissä mielipiteessä esitettyä näkemystä siitä, että yleisrahoittajan toimintaa voitaisiin jo nykyisin arvioida avunantona ryhmän toiminnassa tehtävään terrorismirikokseen. Arvioitaessa avunantajan tahallisuutta tulisi hänellä olla tietoisuus oman toimintansa lisäksi myös tekijän pääteosta ja sitä edistävästä toiminnastaan. Näin ollen henkilö, joka antaisi suoraan tai välillisesti varoja terroristiryhmän yleisen toiminnan rahoittamiseksi tuntematta konkreettisia ryhmän suunnitelmia, voisi poliisihallituksen näkemyksen mukaan tuskin olla avunantaja.

Professori Pekka Viljanen kiinnittää huomiota tietoisuusvaatimukseen ryhmän luonteesta terroristiryhmänä. Rikosoikeudellisen peittämisperiaatteen mukaan tekijän tahallisuuden on ulotuttava kaikkiin tunnusmerkistötekijöihin. Rikoslaisissa tarkoitettut teot ovat joka tapauksessa rangaistavia vain tahallisina, ellei toisin säädetä. Siksi tahallisuusvaatimusta ei yleensä ole kirjoitettu rikostunnusmerkistöihin näkyviin. Myös nyt tarkasteltavana olevassa tapauksessa tahallisuuden olisi Viljasen mukaan ulotuttava rahoitettavan ryhmän terroristiryhmä -ominaisuuteen, vaikka tietoisuusvaatimusta ei olisi nimenomaisesti kirjoitettu säännökseen. Kyse olisi normaalista olosuhdetahallisuudesta. Viljanen kysyy, että kun tietoisuusvaatimus on kirjoitettu säännösehdotukseen, onko

tarkoitettu vaatia varmempaa tietoa asiasta kuin olosuhdetahallisuudessa yleensä. Viljanen kertoo hallituksen esityksessä HE 44/2002 vp omaksutusta kannasta, jonka mukaan jollei tunnusmerkistöstä muuta ilmene, tahallisten rikosten rankaisemisessa riittää tahallisuuden alin aste. Poikkeuksena ovat mm. ne tunnusmerkistöt, joissa olosuhteiden osalta on edellytetty tietoa ("tieten"). Viljanen kertoo, että oikeuskirjallisuudessa on vastavasti katsottu, että esimerkiksi RL 34a luvun 4 §:ssä ja 5 §:ssä käytetty ilmaisu "tietoisena" tarkoittaa suurempaa todennäköisyyttä kuin todennäköisyystahallisuutta ilmentävä ilmaisu "varsin todennäköinen". Ilmaisun on katsottu viittaavan kielellisesti varmuuteen, mikä tarkoittaa, että tekijä on vakuuttunut tietyn asiaintilan vallitsemisesta.

Viljanen huomauttaa, että siitä, mitä ryhmiä on pidettävä terroristiryhminä, vallitsee suuria erimielisyyksiä. Viljanen kertoo, että mietinnön perusteluissa on kuvattu RL 34a:6:2:ssa säädettyä terroristiryhmän määritelmää ja todettu, että "tekijän rankaiseminen terrorismin rahoittamisesta edellyttäisi tietoisuutta määritelmässä mainituista seikoista." Hän toteaa näin ollen riittävän, että asianomainen tuntee ne tosiseikat, joiden perusteella kyseinen ryhmä luokitellaan meillä lain mukaan terroristiryhmäksi. Viljanen katsoo, että perusteluissa olisi otettava selvä kanta siihen, kuinka varmaa tietoa noista tosiseikoista edellytetään

Viljanen kiinnittää huomiota FATF:n Suomea koskevaan arviointiraporttiin, jossa on kehoitettu Suomea laajentamaan terrorismin rahoittamisen tunnusmerkistöä niin, että "se kattaisi myös yksittäisen terroristin tai terroristiorganisaation rahoittamisen silloin, kun ei ole olemassa yhteyttä terroristiseen tekoon tai terroristisiin tekoihin, jotka tapahtuvat tulevaisuudessa". Viljanen katsoo, että mietinnössä ehdotettu kriminalisointi näyttäisi kattavan kaikenlaisen varojen antamisen ja keräämisen terroristiryhmälle riippumatta siitä, millaiseen ryhmän toimintaan varat on tarkoitettu ja riippumatta siitä, millaiseen toimintaan ne tosiasiaassa käytetään. Hän kysyy, onko tätä todella tarkoitettu ja kehottaa selventämään asiaa perusteluissa. Viljanen kertoo, että julkisuudessa on joskus sanottu terroristiryhmiksi tai -järjestöiksi katsottujen organisaatioiden joissakin tapauksessa harjoittavan myös humanitääristä toimintaa.

Viljanen huomauttaa, että mietinnön perusteluissa on viitattu Suomea koskeviin suosituksiin kriminalisoida paitsi terroristiryhmän myös yksittäisen terroristin rahoittaminen. Mietinnön perusteluista ei ilmene, miksi tämä jälkimmäinen osa on ehdotuksessa jätetty kriminalisoimatta. Viljanen huomauttaa, että RL 34a:5.2:n perusteluissa on todettu, että "muutettu momentti myös mahdollistaisi terroristiryhmän tai yksittäisen henkilön rahoittamiseen puuttumisen nykyistä aikaisemmassa vaiheessa". Viljanen katsoo, että perustelut ja mahdollisesti myös lakitekstiehdotus kaipaavat selventämistä yksittäisen terroristin rahoittamiskysymyksessä. Viljanen jaksossa 3.3 esittämät huomiot varojen keräämisen suhteesta varojen antamiseen koskevat myös terroristiryhmän rahoittamista.

Sisäasiainministeriö pitää terrorismin rahoittamisen nykyistä sääntelyä ongelmallisena. Kriminalisointi asettaa tällä hetkellä ministeriön näkemyksen mukaan kohtuuttoman näyttötaakan. Ministeriö katsoo, että terrorismin rahoittajat hyväksyvät terroristisen käyttötarkoituksen, eivätkä käytännössä useinkaan voi määrätä tarkemmin varojen käytämisestä tiettyyn nimenomaiseen terroristiseen tekoon, tietyille järjestöön kuuluvalla

ryhmälle tai solulle taikka järjestön ei-terroristiseksi katsottavaan toimintaan. Rahoittamisen ja tiettyjen rikosten välisen yhteyden osoittaminen on ministeriön mukaan erittäin vaikeaa erityisesti ulkomailla kriisialueella toimivien terroristijärjestöjen osalta. Ministeriö katsoo, että ehdotettu säännös korjaa tämän lainsäädännön puutteen.

Sisäasiainministeriö huomauttaa, että CTED ja FATF ovat Suomea koskevissa arvioinneissa kiinnittäneet huomiota siihen, että Suomen rikoslainsäädännössä ei vielä säädetä rangaistavaksi yksittäisen terroristin tai terroristijärjestön rahoittamista ilman yhteyttä tiettyyn terroristiseen tekoon. FATF:n vuonna 2012 uusittujen suositusten tulkintaohjeessa todetaan nimenomaan, että terrorismin, ml. terroristiryhmän ja yksittäisen terroristin rahoittamisen kriminalisoiminen pelkääntään avunantoa taikka muuta osallisuutta, yritystä taikka salaliittoa koskevilla kriminalisoinneilla ei täytä suosituksen velvoitetta. Ministeriö katsoo, että ehdotettu säännös selventää nykyisen sääntelyn tulkinnanvaraisuutta ja vastaa paremmin kansainvälisiä velvoitteita.

Suojelupoliisi kertoo, että useat kansainväliset elimet ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että Suomen nykyisten rikoslainsäädännösten nojalla rangaistavaa ei olisi varojen antaminen terrorismiryhmälle silloin, kun ei ole olemassa yhteyttä terroristiseen tekoon. Vaikka tällaisten väitteiden paikkansapitävyys voidaan Suojelupoliisin mukaan kyseenalaistaa, vastaisi Suomeen kohdistettuun kritiikkiin parhaiten se, että säädettäisiin nimenomaisesti rangaistavaksi myös varojen suoraan tai välillisesti tapahtuva antaminen tai kerääminen terroristiryhmälle tietoisena sen luonteesta terroristiryhmänä. Suojelupoliisin käsityksen mukaan terroristiryhmän rahoittamisen yleisesti kriminalisoiva säännös ei olisi ainakaan merkittävällä tavalla päällekkäinen työryhmän vähemmistöön jääneiden jäsenten eriävässä mielipiteessään viittaamien jo olemassa olevien tai säädettäväksi ehdotettujen rangaistussäännösten kanssa. Työryhmän vähemmistöön jääneiden jäsenten näkemystä siitä, että terroristiryhmän yleisrahoittajan toimintaa voidaan tarpeellisessa laajuudessa jo nykyisin arvioida avunantona ryhmän toiminnassa tehtävään terrorismirikokseen, Suojelupoliisi pitää jossain määrin kyseenalaisena. Syynä on se, että avunantajan tahallisuuteen kuuluu paitsi tietoisuus omasta toiminnasta, myös tietoisuus tekijän pääteosta ja tietoisuus oman toiminnan tekijän päätekoa edistävästä merkityksestä. Oikeuskirjallisuudessa omaksutun kannan mukaan avunantajalta edellytettävä tietoisuus odotettavissa olevasta tai meneillään olevasta pääteosta on asetettava samalle tasolle kuin tekijän tietoisuus. Henkilö, joka rahoittaa terroristiryhmäksi tietämänsä yhteenliittymän yleisiä kuluja, mutta ei ennakoon tunne ryhmän konkreettisia rikoksenteosuunnitelmia, tuskin voi Suojelupoliisin mukaan olla avunantaja.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että nyt tehdyt lakiehdotukset RL 34a:5.2:n muuttamiseksi sekä valmisteilla oleva laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi laajentavat tarpeellisessa määrin kriminalisointia ilman terroristiryhmän rahoittamista koskevaa säännöstä. Asianajajaliiton näkemyksen mukaan RL 34 a luku sisältää kattavan kokonaisuuden varsin varhaisia ja valmisteluluonteisia tekemuotoja koskevia kriminalisointeja. Asianajajaliitto katsoo, että lakiehdotus ei ole sisällöltään niin tarkkarajainen kuin tunnusmerkistön tulisi olla. Asianajajaliitto kiinnittää huomiota työryhmän käsitysten hajoamiseen ja kehottaa pohtimaan huolella sitä, onko lakimuutokselle ehdotuksessa tehdyssä laajuudessaan todella tarve.

Suomen Lakimiesliitto katsoo, että ehdotettu sanamuoto ei täytä rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta johtuvaa tunnusmerkistön tarkkarajaisuusvaatimusta. Terrorismin rahoittamisen kohdalla tekijän tietoisuuden tulee olla yksiselitteinen edellytys rangaistavuudelle. Lakimiesliitto ehdottaa RL 34a:5.2:ksi seuraavaa muotoilua: "Terrorismin rahoituksesta tuomitaan myös se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan jotakin 1–4 c §:ssä tarkoitettua rikosta, taikka joka terroristiryhmän luonteesta tietoisena suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja 6 §:n 2 momentissa tarkoitettulle terroristiryhmälle". Lakimiesliitto viittaa ehdotetun säännöksen osalta myös mietintöön sisältyvässä eriävässä mielipiteessä esitettyihin seikkoihin.

Suomen tuomariliitto ry pitää eriävässä mielipiteessä esitettyjä näkökohtia hyvin perusteltuina ja yhtyy eriävässä mielipiteessä esitettyihin kannanottoihin.

Ulkoasiainministeriö kannattaa ehdotusta terrorismin rahoittamista koskeviksi kriminalisoinneiksi. Se kuvaa lausunnossaan laajasti Suomea koskevien kansainvälisten velvoitteiden sisältöä. Terrorismin rahoituksen vastainen kansainvälinen yleissopimus (SopS 74/2002) sisältää velvollisuuden rahoittamisen kriminalisoimiseen niissä tilanteissa, kun varojen antaja on tarkoittanut rahoittaa sopimuksessa tarkoitettua terroristista tekoa tai on ainakin ollut tietoinen siitä, että varat käytetään sellaiseen. Yleissopimuksen mukaan kaikenlaisen taloudellista arvoa omaavan omaisuuden luovuttaminen kuuluu rahoittamista koskevan kiellon piiriin. Yleissopimuksen tapaan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1373 (2001) 1(b) ponsikappaleeseen sisältyvä kriminalisointivelvoite koskee vain varojen antamista ja keräämistä siinä tarkoituksessa tai tietoisena siitä, että varat käytetään terrorististen tekojen tekemiseen. Päätöslauselma ei näyttäisi edellyttävän sitä, että tekijän tietoisuus tai tarkoitus liittyisi mihinkään nimenomaiseen tekoon, vaan tietoisuus niiden käyttämisestä terroristisiin tekoihin yleensä näyttäisi olevan riittävää. Lisäksi päätöslauselmassa edellytetään, että jäsenvaltiot kieltävät varojen antamisen suoraan tai epäsuorasti terrorismiin osallistuvien henkilöiden tai yhteisöjen saataville – varojen antajan tarkoituksesta ja tietoisuudesta sekä varojen käyttötarkoituksesta riippumatta. Velvoite kieltämiseen tarkoittanee ulkoasiainministeriön tulkinnan mukaan mahdollisuutta myös muihin keinoihin kuin rikosoikeudellisiin seuraamuksiin.

Ulkoasiainministeriön mukaan FATF:n suositukset eivät ole oikeudellisesti velvoittavia, mutta jäsenvaltiot ovat poliittisesti sitoutuneet noudattamaan niitä ja panemaan ne kansallisesti täytäntöön. Merkittävät puutteet kansallisessa järjestelmässä voivat ministeriön mukaan johtaa kielteiseen julkisuuteen ja jopa kyseisen valtion rahoitusjärjestelmän kansainvälisen uskottavuuden rapautumiseen. Ministeriö kertoo FATF:n edellyttävän sitä, että varojen antaminen terroristiryhmän tai yksittäisen terroristin käytettäväksi on kriminalisoitava täysin varojen käyttötarkoituksesta ja varojen antajan tarkoituseristä riippumatta. Edellytyksenä on yksinomaan se, että varojen antaja on tietoinen siitä, että kyse on terroristiryhmästä tai yksittäisestä terroristista. Lisäksi FATF:n suosituksissa todetaan, että rahoitusteon rangaistavuuden edellytykseksi ei tule asettaa sitä, että varat tosiasiaassa käytetään terroristisen teon tekemiseen tai että ne voidaan yhdistää yhteen tai useampaan nimenomaiseen terroristiseen tekoon. FATF on todennut seurantaraportissaan syksyllä 2011, että Suomi on asianmukaisesti huolehtinut siitä, että yhteyttä

nimenomaiseen terrorismirikokseen ei edellytetä, mutta ei sen sijaan ole suositusten edellyttämällä tavalla kriminalisoinut terroristiryhmän tai yksittäisen terroristin rahoittamista tarkoituksesta ja varojen käyttötavasta riippumatta.

Ulkoasiainministeriö katsoo, että Suomen terrorismin rahoitusta koskevien kriminalisointien tulisi täyttää Suomen kansainvälisoikeudellisten velvoitteiden lisäksi FATF:n terrorismin rahoitusta koskevat suositukset. Ministeriön mukaan kriminalisointien tulisi kattaa myös tilanteet, jossa joku tietoisena ryhmän terroristisesta luonteesta luovuttaa sille varoja luovuttajan tarkoituksesta ja varojen käyttötavasta riippumatta. Ministeriö katsoo, että yleiskulujen rahoittamisen kieltävä sääntely ei vielä riittäisi kattamaan kansainvälisiä standardeja. Tämän lisäksi olisi nimittäin kriminalisoitava varojen luovuttaminen mihin hyvänsä tarkoitukseen, myös käytettäväksi nimenomaisesti ja tosiasiallisesti johonkin kokonaan muuhun kuin terrorististen rikosten tekemiseen tai ryhmän yleiskulujen rahoittamiseen. Kriminalisointivelvoite koskee ministeriön mukaan myös sellaista omaisuutta, jota ei luonteensa vuoksi edes voisi käyttää terroristisiin tarkoituksiin.

Ulkoasiainministeriön käsityksen mukaan valmisteilla oleva laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi täyttäisi merkittävältä osin myös FATF:n identifioimat puutteet terrorismin rahoitusrikoksen soveltamisalassa. Ministeriö kuitenkin kiinnittää huomioita työryhmän mietinnössä esitettyyn näkemykseen siitä, että ehdotettu laki varojen jäädyttämisestä ei kuitenkaan kokonaan kattaisi Suomen lainsäädännössä olevaa puutetta terrorismin rahoitusrikoksen soveltamisalassa. Ulkoasiainministeriö katsoo, että tilanne, jossa Suomen lainsäädäntö mahdollistaisi varojen luovuttamisen terroristiryhmälle ilman, että tekijä joutuisi siitä rikosoikeudelliseen vastuuseen, ei olisi sovitettavissa yhteen kansainvälisten standardien kanssa.

Valtioneuvoston oikeuskansleri kertoo, että muutettavaksi esitetyn 34 a luvun 5 §:n osalta mietinnön sivulla 50 viitataan nykyisen 34 a luvun 5 §:n 4 momenttiin ja sen perusteluihin hallituksen esityksessä (HE 188/2002 vp). Oikeuskansleri huomauttaa, että mietinnöstä ei kuitenkaan ilmene, että työryhmä olisi arvioinut kyseisen lainkohdan muuttamista koskemaan myös niitä mietinnön sisältämässä lakiesitysluonnoksessa saman pykälän 2 momenttiin lisättäviä 34 a luvun 3–4 c pykälä, joita nykyinen toissijaisuuslauseke koskee. Hallituksen esityksen HE 188/2002 vp uuden 4 momentin perusteissa todettiin muun muassa, että ”toissijaisuuslauseke mahdollistaisi rangaistusjärjestelmän sisäisen johdonmukaisuuden noudattamisen, vaikka terrorismin rahoittamisen enimmäisrangaistus perustuu puitepäätöksen asettamiin vaatimuksiin”. Oikeuskanslerin näkemyksen mukaan terroristiryhmän johtaminen, terroristiryhmän toiminnan edistäminen, koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten, koulutuksen ottaminen terrorismirikoksen tekemistä varten ja värväys terrorismirikoksen tekemiseen eivät poikkea RL 34 a luvun 1 ja 2 pykälissä rangaistavaksi säädetyistä teoista niin, ettei terrorismin rahoittamisen mietinnössä esitetyllä tavalla muutetun tunnusmerkistön täyttävä teko voisi olla rangaistavaa myös tällaisina tekoina. Oikeuskansleri katsoo, että tarve rikoslain 34 a luvun 5 §:n 4 momentin toissijaisuuslausekkeen soveltamisalan laajentamiseen koskemaan myös 34 a luvun 3–4 c pykälä tulisi ainakin arvioida ennen lakiesityksen antamista.

Oikeuskansleri ottaa esille rahoittamisrikoksen rangaistuksen määräämisen tilanteessa, jossa rahoitettavan teon rangaistusasteikko on alempi kuin terrorismin rahoittamisen rangaistusasteikko. Oikeuskansleri kertoo, että työryhmän mietinnössä viitataan aikaisempiin terrorismin rahoittamissäännöstä koskeviin perusteluihin hallituksen esityksissä HE 43/2002 vp ja HE 188/2002 vp. Oikeuskansleri toteaa mietinnön ja aikaisempien hallituksen esitysten perusteella lainsäätäjän tarkoittaneen, että rahoittamisrikoksesta tuomitaan joissakin tilanteissa sen rangaistusasteikko alittavaan rangaistukseen. Aikaisempien hallituksen esitysten antamisen aikaan rangaistusasteikon alittamista koskeva tuolloin voimassa ollut RL 3:5 mahdollisti sekä asteikon alittamisen että sakon määräämisen määräaikaisen vankeuden sijasta, kun yleinen etu ei muuta vaatinut, erityisestä tuomiossa mainittavasta syystä. Lailla 515/2003 rangaistusasteikon lieventämistä koskevat säännöt siirtyivät RL 6:8:ään, ja sakon määrääminen määräaikaisen vankeusrangaistuksen sijasta erotettiin muusta rangaistusasteikon alittamisesta niin, että sakon määrääminen vankeuden sijasta vaatii erityisen syyn sijasta erityisen painavaa syytä. Oikeuskansleri pitäisi perusteltuna, että aikaisempiin vuonna 2002 annettuihin hallituksen esitysten perusteluihin viittaamisen sijasta perusteluissa ohjeistettaisiin selkeästi rangaistuksen määrääminen tilanteessa, jossa rahoitetun teon rangaistusasteikko alittaa rahoittamisrikoksen rangaistusasteikon. Samalla tulisi arvioida rikoslain yleisen osan muutoksen mahdolliset vaikutukset soveltamisohjeisiin.

3.4 Salaiset tiedonhankintakeinot ja pakkokeinot

Mietinnössä ehdotetaan vuoden 2014 alussa voimaan tulevia uutta pakkokeinolakia (806/2011) ja uutta poliisilakia (872/2011) täydennettäväksi niin, että salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää myös selvitetessä, paljastettaessa ja estettäessä koulutuksen ottamista terrorismirikoksen tekemistä varten. Koulutuksen ottaminen lisittäisiin uudeksi perusterikokseksi seuraaviin uuden pakkokeinolain 10 luvun pykäliin: 3 § Telekuuntelu ja sen edellytykset, 6 § Televalvonta ja sen edellytykset, 14 § Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset, 16 § Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset ja 17 § Asuntokuuntelu ja sen edellytykset. Koulutuksen ottaminen lisittäisiin perusterikokseksi myös seuraaviin uuden poliisilain 5 luvun pykäliin: 3 § Salainen tiedonhankinta rikoksen paljastamiseksi, 5 § Telekuuntelu ja sen edellytykset, 8 § Televalvonta ja sen edellytykset, 15 § Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset ja 17 § Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että rikoksen tunnusmerkistön tarkkarajaisuuteen liittyvät ongelmat ”kertautuvat” pakkokeinoja käytettäessä. Mitä tulkinnanvaraisempi tunnusmerkistö on, sitä laajemman harkintavallan se antaa pakkokeinojen käyttöön. Ongelmat korostuvat poliisilain mukaisessa tiedonhankinnassa, jossa kynnys pakkokeinojen käyttöön on väljempi kuin useissa muissa tilanteissa. Oikeusasiamies ei pidä varsinkaan periaatteelliselta kannalta hyvänä sitä, että telekuuntelun, asuntokuuntelun ja peitetoiminnan piiriin otetaan rikoksia, joiden rangaistusasteikossa on sakko. Oikeusasiamies huomauttaa, että vaikka suhteellisuusperiaatteen tulisi rajoittaa pakkokeinojen ja tiedonhankintakeinojen käyttöä, ei valvonnassa ainakaan telekuuntelun ja asuntokuuntelun osalta ole tullut esille tapauksia, joissa lupa olisi eväty suhteellisuusperiaatteen vuoksi. Oikeusasiamies kehottaa ottamaan perusteluissa esille vahvasti sen, että

pelkkä syy epäillä tietyn rikosnimikkeen mukaista tekoa ei riitä. Epäillyn rikoksen tulee oikeusasiamiehen mukaan olla lajissaan niin vakava, että telekuuntelun, asuntokuuntelun tai peitetoiminnan käyttöä voidaan pitää puolustettavana. Sakolla sovitettavan teon yhteydessä eivät saisi tulla kyseeseen kaikkein kovimmat pakko- ja muut keinot. Oikeusasiamies viittaa esimerkkinä mahdollisesta sääntelytekniikasta pakkokeinolain 5a luvun 2 §:n 2 ja 3 momentteihin, joissa on päädytty asettamaan tarkempia ehtoja telekuuntelulle perusterikoksen ”perustunnusmerkistön” lisäksi.

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto pitää varsin perusteltuna muihin terrorismirikoksiin jo kytkettyjen proaktiivisten tutkinta- ja pakkokeinojen ulottamista käytettäväksi myös terroristisen kouluttautumisen ja terrorismin rahoittamisrikoksen yhteydessä.

Liikenne- ja viestintäministeriö korostaa perusoikeuksia ja huomauttaa, että rikosten selvittämisessä, paljastamisessa ja estämisessä käytettävien keinojen tulee olla oikeasuhtaisia, hyväksyttäviä ja lakiin perustuvia. Yksityisyyden suojan ja siihen sisältyvän luottamuksellisen viestin suojan rajoitusten tulee täyttää perusoikeuksien yleiset rajoittamisedellytykset. Ministeriö katsoo, että salaisten pakkokeinojen käytön tulee aina olla sidottu yksittäistapauksessa johonkin rikostunnusmerkistöön. Lisäksi on tärkeää, että pakkokeinojen käytöstä päättäminen perustuu riippumattoman tuomioistuimen harkintaan.

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry toteaa, että koulutuksen ottamisen kriminalisointi mietinnössä esitetyllä tavalla on ongelmallinen tunnusmerkistön avoimuuden ja laaja-alaisuuden takia. Yhdistyksen mukaan ongelmat korostuvat, kun koulutuksen ottamisrikoksen selvittämistä ja estämistä varten olisi mietinnön mukaan tarkoitus liittää varsin laajat mahdollisuudet käyttämään salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja.

Poliisihallitus katsoo, että kouluttautumisrikos rinnastuu siinä määrin terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun ja muihinkin rikoslain 34 a luvun mukaisiin rikoksiin, joiden selvittämisessä, paljastamisessa ja estämisessä ovat käytettävissä salaiset pakkokeinot ja salaiset tiedonhankintakeinot, että se tulisi lisätä niihin keinojen käyttöedellytyksiä koskeviin säännöksiin, joiden piiriin se ei kuulu enimmäisrangaistuksensa perusteella tai säännöksessä olevan, toista tiedonhankintakeinoa koskevan viittauksen perusteella.

Sisäasiainministeriö pitää ehdotettuja pakkokeinolain ja poliisilain muutoksia perusteltuina ja tarpeellisina ottaen huomioon sen rikoksen vakavuus, jonka tehokkaaseen torjuntaan esityksellä pyritään sekä terrorismirikosten selvittämisen, paljastamisen ja estämisen haasteet.

Suomen tuomariliitto ry suhtautuu kriittisesti ehdotukseen siitä, että lupa telekuunteluun, asuntokuunteluun ja peitetoimintaan voidaan myöntää myös koulutuksen ottamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten. Telekuuntelun ja asuntokuuntelun käyttö sakkorikoksessa ei ole pääsääntöisesti pakkokeinoasioihin liittyvän suhteellisuusperiaatteen mukaista ja hakemus voidaan hylätä sillä perusteella. Tuomariliiton mukaan on syytä kiinnittää pakkokeinojen käytön osalta huomiota siihen, että niiden käytön edellytyksenä on ”syytä epäillä rikosta” -asteinen todennäköisyys. Kun liitetään alhainen todennäköisyys kouluttautumisen normaalielämään monellakin tavalla liittyvään tunnusmerkis-

töön, on pakkokeinojen käytön ainakin teoreettinen soveltamisalue huomattavan laaja. Tuomariliitto huomauttaa, että koska koulutuksen ottamiseen liittyy aina jollakin tavalla koulutuksen antaminen, kouluttautumistilanteissa voitaneen aina tarvittaessa käyttää pakkokeinoja antamisen näkökulmasta.

Helsingin käräjäoikeus toteaa, että sillä ei ole tiedossaan oikeuskäytäntöä rikoslain 34 a luvussa rangaistavaksi säädettyistä terrorismirikoksista muutoin kuin pakkokeinolain soveltamisen kannalta. Käräjäoikeudessa on ollut vangittuna henkilöitä, joita on todennäköisin syin epäilty terrorismin rahoittamisesta. Lisäksi käräjäoikeudessa on myönnetty pakkokeinolain 5 a luvussa mainittuja pakkokeinoja henkilöihin, joiden on perustellusti oletettu syyllistyvän värväykseen terrorismirikoksen tekemiseen ja terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun. Helsingin käräjäoikeus huomauttaa, että poliisilain 31 d §:n mukaan terrorismin torjuntaan liittyvä erityispiirre on, että poliisi voi käyttää telekuuntelua ja -valvontaa terrorismirikosten estämiseksi tai paljastamiseksi. Tältä osin jää harkittavaksi se, onko telekuuntelua, asuntokuuntelua sekä peitetoimintaa tarkoituksenmukaista myöntää myös sellaisiin rikoksiin, joissa rangaistusasteikkona on sakko. Käräjäoikeus toteaa, että nykyinen laki mahdollistaa hakemuksen hylkäämisen suhteellisuusperiaatteella, jonka perusteella hakemusta ei kuitenkaan käytännössä ole hylätty. Toisaalta jo nykyinenkin laki mahdollistaa sen, että telekuuntelu myönnetään sellaiseenkin rikokseen, jonka rangaistusasteikossa on sakko.

Valtioneuvoston oikeuskansleri pitää ehdotettua koulutuksen ottamisen kriminalisointia kysymyksiä herättävänä sen tunnusmerkistön avoimuuden ja laaja-alaisuuden takia, etenkin kun uuden ehdotetun koulutuksen ottamisrikoksen selvittämistä ja estämistä varten olisi mietinnön esityksen mukaan tarkoitus pakkokeinolain ja poliisilain muutoksin liittää varsin laajat mahdollisuudet käyttää salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja.

3.5 Muita lausunnoissa esille nousseita asioita

Julkiset oikeusavustajat ry huomauttaa, että rikoslain osittaisuudistukset ovat hankalia laillisuusperiaatteen kannalta. Yhdistyksen mukaan osittaisuudistuksissa on olemassa vaara, että tulee päällekkäisyyksiä ja että säännösten luettavuus ja tulkinta vaikeutuu. Terrorismitekojen kohdalla on yhdistyksen mukaan korotettu riski, että lainkohtia voidaan soveltaa poliittisin perustein kriisitilanteissa. Yhdistys kehottaa ottamaan ihmisoi- keus- ja oikeusturvanäkökohdat erityisesti huomioon jo rangaistussäännösten säätämis- vaiheessa.

Maahanmuuttovirasto pitää esitystä toimialansa kannalta tärkeänä ja tarpeellisena. Maahanmuuttoviraston toimialaan kuuluvissa hakemusasioissa ja maasta poistamista koskevissa asioissa voi esiintyä tapauksia, joissa luvan hakija tai maasta poistamishar- kinnan kohteena oleva henkilö on tehnyt puheena olevien kaltaisen tai muun rikollisen teon. Näitä asioita koskevaan päätöksentekoon sisältyy rikollisten tekojen arviointia yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvistä näkökohdista. Tällä hetkellä, kri- minalisoinnin nyt puheena olevien tekojen osalta puuttuessa, maahanmuuttoviraston

kielteinen päätös oleskelulupa- tai kansalaisuushakemusasiassa yleiseen järjestykseen tai turvallisuuteen liittyvien syiden takia voi perustua tuomion sijaan viranomaisen (suojelupoliisin) lausuntoon koskien valtakunnan turvallisuutta tms. Tekojen säätäminen rangaistaviksi rikoslaissa saattaa maahanmuuttoviraston arvion mukaan siirtää sen päätösharkintaan liittyvän arvioinnin ja tekojen moitittavuuden arvottamisen painopistettä kyseisten tekojen osalta tuomioistuinratkaisuihin viranomaislausuntojen sijaan.

Sisäasiainministeriö kertoo, että vastuu terrorismin torjunnasta kuuluu Suomessa ensisijaisesti poliisille, mutta se edellyttää tehokasta kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Ulkorajavalvonnan merkitys osana terrorismin torjuntaa on kasvanut. Rajavartiolaitos voi päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä antaa poliisiin käyttöön kalustoa, henkilöitä ja erityisasiantuntijapalveluja, jos se on erityisen uhan vuoksi välttämätöntä terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen torjumiseksi. Rajavartiolaitos voi lisäksi antaa poliisille virka-apua tai muuta apua.

3.6 Lausunnoissa ehdotetut uudenlaiset muotoilut

Helsingin hovioikeus ehdottaa ehdotetun RL 34a:4 b:n sanamuotoa tarkistettavaksi esimerkiksi seuraavasti:

Joka tehdäkseen 1 §:n 1 momentin 2–7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetun rikoksen ottaa 4 a §:ssä *tarkoitettulta koulutuksen antajalta* koulutusta räjähteiden, ampumaseiden tai muiden aseiden taikka myrkyllisten tai haitallisten aineiden valmistuksessa tai käytössä taikka *muuta vastaavaa koulutusta*, on tuomittava, jollei teko ole 1 tai 2 §:n mukaan rangaistava taikka siitä säädetä muualla laissa yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, *koulutuksen ottamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto ehdottaa seuraavanlaisia säännöksiä:

34 a luku

Terrorismirikoksista

2 a

Terroristisessa tarkoituksessa kouluttautuminen

Joka tehdäkseen 1 §:n 1 momentin 2–7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetun rikoksen kouluttautuu 4 a §:ssä tarkoitettujen räjähteiden, ampumaseiden tai muiden aseiden taikka myrkyllisten tai haitallisten aineiden valmistuksessa tai käytössä taikka muiden erityisten menetelmien tai tekniikoiden käytössä, on tuomittava terroristisessa tarkoituksessa kouluttautumisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

5 §

Terrorismin rahoittaminen

Terrorismin rahoittamisesta tuomitaan myös se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan jotakin 1–2a tai 4–4 b §:ssä tarkoitettua rikosta.

Suomen Lakimiesliitto ehdottaa ehdotetun RL 34 a luvun 5 §:n 2 momentin sanamuodoksi seuraavaa:

Terrorismin rahoituksesta tuomitaan myös se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan jotakin 1–4 c §:ssä tarkoitettua rikosta, taikka joka terroristiryhmän luonteesta tietoisena suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja 6 §:n 2 momentissa tarkoitettulle terroristiryhmälle.

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

ISSN-L 1798-7105
ISBN 978-952-259-319-1 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO
www.om.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET
www.jm.fi